

ӨЗЕКТИ

ЕЛІМІЗДЕ ЕҢ ТӨМЕНГІ ЖАЛАҚЫ АЛАТЫНДАР САНЫ ҚАНША?

ҚАЗАҚСТАНДА 780 МЫҢ АДАМ ЕҢ ТӨМЕНГІ ЖАЛАҚЫ – 85 МЫҢ ТЕҢГЕ АЛЫП ОТЫР. БҰЛ ТУРАЛЫ ЕҢБЕК ЖӘНЕ ХАЛЫҚТЫ ӨЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ МИНИСТРІ СВЕТЛАНА ЖАҚЫПОВА МӘЛІМДЕДІ. МИНИСТРДІҢ СӨЗІНШЕ, ІРІ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ БІР БӨЛІГІ САЛЫҚТАН ЖАЛТАРУ ҮШІН ЖАЛАҚЫНЫ «КОНВЕРТ-ПЕН» БЕРЕДІ. РЕСМИ СТАТИСТИКА БОЙЫНША, 329 МЫҢ ҚАЗАҚСТАНДЫҚТЫҢ ТАБЫСЫ ТІПТІ 85 МЫҢ ТЕҢГЕДЕН ДЕ ТӨМЕН. ЖҮРГІЗІЛГЕН ТАЛДАУҒА СӘЙКЕС 780 МЫҢ АЗАМАТ 85 МЫҢ ТЕҢГЕ АЙЛЫҚ АЛЫП ОТЫРҒАНДАР ІШІНДЕ ЕҢ ТӨМЕНГІ ЖАЛАҚЫНЫ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНДА, БАЛЫҚ, ОРМАН ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫ МЕН МӘДЕНИЕТ, БІЛІМ ЖӘНЕ КОММУНАЛДЫҚ ШАРУАШЫЛЫҚТАР САЛАСЫНДАҒЫ АДАМДАР АЛЫП ОТЫР. БҒАН ДЕЙІНГІ КЕЙБІР ДЕРЕКТЕРДЕ 85 МЫҢ ТЕҢГЕ АЛАТЫНДАРДЫҢ САНЫ 170 МЫҢ - ДЕП ТЕ АЙТЫЛҒАН БОЛАТЫН. ЖАЛПЫ АЛҒАНДА, ЕҢ ТӨМЕНГІ ЖАЛАҚЫНЫ АЛУШЫЛАР САНЫ ЖЕТІСУ ЖӘНЕ ТҮРКІСТАН ОБЛЫСТАРЫНДА КӨП ЕКЕН.

Ал депутат Елнұр Бейсенбаевтың пікірінше, бұл көрсеткіш 1 млн. 800 мың адамды құрайды, яғни бізде осыншама адам ең төменгі жалақы алады деп түсінуіміз керек. Бұл сандар қайдан алынды? 780 мың, 329 мың, 170 мың және 1 млн. 800 мың адам алады деген сөздер қайдан алынғаны айтылмайды.

Дегенмен, «Жас алаштың» биылғы жылдың 4 қыркүйектегі санындағы «ЕТЖ Сүлейменов үшін статистика, халық үшін күнкөріс көзі» деген авторы Қарлығаш Зарыққанқызының мақаласына сүйенсек, 2023 жылы Президент Жолдауында үкіметтің ең төменгі жалақыны біртіндеп өсіре беретінін, 2024 жылы ЕТЖ 85 мың теңге болатынын, бұл шараның 1 млн. 800 мың адамға, оның ішінде бюджет саласында еңбек ететін 350 мың азаматтың әлауқатын арттыруға көмектесетінін айтқан. Осылайша, ең төмен еңбекақы алатындар саны 2025 жылы 2 млн-ға таяп қалған сыңайлы.

Жасыратыны жоқ, депутат Ермұрат Бапи «ел арасында аш отырған халықты көрмедім» десе де, ел арасында ең төмен жалақы алатындар ішінде табысы күнкөріске жетпейтін ЕТЖ-ға наразылар бар. Қазақтың көбі ауылда тұратынын ескерсек, шайлығына жетпейтін жалақымен ел қанша қиын болса да, әйтеуір өз күнін өзі көріп жатыр. Ашығын айтқанда халық аш емес, бірақ ең төменгі жалақы аз екені ашық.

Енді, сол 85 мың теңге жалақы алатын адамның өмір сүру деңгейін сөз етсек. Мына қазіргі қымбатшылықтың түрі мынау. Өсіп жатқан коммуналдық тарифтер анау - су, газ, жылу... телефон, киім-кешек, тұрмыстық заттар... Қымбаттамаған дүние жоқ. Бәрі қымбаттады. Өзімізде өсіп-өндіріп

жатқан азық-түлігіміздің түрі де қымбат, сырттан әкелінген өнім де қымбат.

Басқаны айтпағанда, сонау қыс аяғы көктем сала алманың сырттан әкелінген бағасы 500-600, тіпті 1000 теңгеге дейін жетсе, жаз бойы сол баға өзгермей тұрды. Жүзім де сол, наурыз айында 900-1000 теңге еді, әлі солай. Жергілікті өнім де қымбат болып тұр. Неге? Айран-сүттің, майың мен шайың, наның мен қантың... айтып тізе бөрсен – қымбаттамаған нәрсе жоқ...

Жергілікті өнім сырттан келген өнім бағасын өзгерте алмады, неге? Жергілікті өнім сапасыз ба сонда, әлде сапасы жағынан бәсекелестікке татымай тұр ма? Нарық билеп тұрған кезде бағаны ырықтандыруға да, тұрақтандыруға да болмайтын сияқты. Ырықтандырғанымыз сол - бағаны нарыққа еркін жібердік. Тұрақтандырғанымыз сол - бәрін қымбаттаттық, негізгі 19 өлеуметтік азық-түліктен басқасын. Бірақ олар да қымбаттады... нанға дейін.

Сондықтан тұрақтандыру тетіктерін бағаны түсіру үшін қайта қарау керек деп ойлаймын. Өйткені, төменгі жалақының 70 пайызы азық-түлікке кетеді екен. Қазақтың тұрмысында отбасы шағын еместігі белгілі. Балалы-шағалы дегендей. Ал кірісі 150-160 мыңға жетпейтін әке-шешенің айлығы шайлығынан артылмайды. Олай болса, мұндай жалақыға өмір сүру өте қиын деген сөз. Үнем жасап, белінді бу - деген еді ана жылы Нұрсұлтан ағамыз. Қысқасы, былай тартсаң арба сынады, былай тартсаң - өгіз өледі. Қымбатшылық белінді емес, мойныңды қылқындыра бастағандай...

Ал үкіметтің айтатыны - масылдар көбейіп бара жатыр дейді. Ең төменгі жалақыны азсынсаң - біліктілігіңді көтеріп, жалақысы жоғары жұмысқа тұр дейді. Жақсы, көтердік біліктілігімізді, ауыстырдық жұмысымызды. Ал еден жуып, кеңсе сы-

пыратын адам болмай ма сонда? Осындай төмендегі қызметшілерді жоққа шығарайық па сонда? Вице-министр Жұманғарин мен министр Жақыпова ең төменгі жалақы 2027 жылға дейін көтерілмейді дейді. Жұманғарин жалақыны көтерсек инфляция көтеріліп кетеді - деп сараптайды. Ал қазір инфляция жоқ па сонда? Қымбатшылық салдарынан, салықты өсіру салдарынан өсіп жатқан жоқ па инфляция?

Енді ең төменгі жалақыны кімдер алады дегенге келсек, көбіне Қазақстанда еден жуушы, elektrik, аула сыпырушының жалақысы және бюджеттен жалақы алатын кіші техникалық мамандықтағы қызметкерлер. Жалпы ең төменгі жалақы мөлшеріне келгенде біздің 85 мың теңгеміз Халықаралық Еңбек Ұйымының көрсеткіші бойынша ең төмен жалақы алатын Африка мен Азия елдерінің ішінде 128 доллар алатын 77 орында екенбіз (Жас алаш, 4 қыркүйек 2025 жыл, №69). Бізден кейін Кения, одан кейін Непал сияқты елдер.

Тағы бір деректерге сүйенсек, депутат Елнұр Бейсенбаевтың айтуынша еліміздегі еңбекке қабілетті адамдардың небәрі 5,5 млн. тұрақты жұмыспен қамтылған. Ал Үкіметтің деректері бойынша қазір біздің орташа жалақымыз 400 мың теңгеден асады екен. Сонымен қатар 3 млн. адам елімізде 200 мың теңге жалақы алады деген дерек бар. 1 млн. 800 мың адам төмен жалақы алады. Төмен жалақы алатындардың 1 млн. 200 мыңы ауыл тұрғындары екен. Сонда 400 мың теңге жалақыны кімдер алады? - деп, депутат орынды мәселе көтеріп отыр. Орташа жалақыны есептеу әдісі тым қарабайыр арифметикадан тұрады.

Министрдің тағам корзинасы мен 85 мың алатын адамның тағам корзинасын салыстырып көріңізші...

Бізге үкімет қазір жалақыны Ринат Зайытов айтқандай 300 мың теңгеге емес, орташа жалақыны 400 мың теңгеден асырып көтеріп айтып, көңілдерін демдеп, өз есептеріне риза болып отыр. Ал қымбатшылықтың халықты қысып жатқаны мынау.

Соңғы күндерде депутаттар бюджеттік ұйымдардағы техникалық қызметкерлердің жалақысын арттыру мәселесін көтерді. Мәжіліс депутаты Жұлдыз Сүлейменова премьер-министрдің орынбасары Тамара Дүйсеноваға жолдаған депутаттық сауалында еден жуушы, сантехник, elektrik, аула сыпырушы сияқты қызметшілердің еңбегін бағалау жүйесін жетілдіру қажет екенін мәлімдеді, деп хабарлайды БАҚ.KZ тілшісі.

Байқауымызша, депутаттар төменгі жалақыны көтеруді қолға алған сыңайлы. Соған қарағанда 2027 жылға дейін қымбатшылық халықтың кеңіргенінен алып тұрғанда ЕТЖ-ны көтеруді екі жылға созбай, осы мәселеге белсендірек атсалысып, ел үміті ақталса болар еді. Өйткені біздің үкіметіміз бен халық өзеннің екі жағасында тұрғандаймыз. Олардың жалақысы миллиондаған теңге, ЕТЖ-мыздың мөлшері өздеріңіз көргендей...

Баян ТАҢАТАРОВА
«Алатау»

Б А С П А С Ө З - 2025

«АЛАТАУ» қоғамдық-саяси газетіне
жазылу жүріп жатыр

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

редакция арқылы

6 айға – 2 106 теңге.

қала және ауыл тұрғындары үшін "Қазпошта" арқылы

6 айға – 2636,40 теңге.

заңды тұлға үшін

6 айға – 4 172,48 теңге.

Жетісу облысы бойынша жазылуы индексі: 15534

Продолжается подписка

на общественно-политическую газету «АЛАТАУ»

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

для городского и сельского населения через "Казпочту"

на 6 месяцев – 2 350,40 тенге.

для юридического лица

на 6 месяцев – 3 886,48 тенге.

Подписной индекс для других регионов РК: 65534

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

«ОНЛАЙН МЕДИЦИНА» ПИЛОТТЫҚ ЖОБАСЫН ІСКЕ ҚОСТЫ

Ауылдық және шалғай өңірлердің тұрғындарының сапалы медициналық көмекке тең қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында ҚР Денсаулық сақтау министрлігі «Онлайн медицина» пилоттық жобасын іске қосты, деп хабарлайды ведомствоның баспасөз қызметі. Оның басты міндеті — ауыл тұрғындарына білікті бейінді мамандардан қашықтықтан кеңес алуға, онлайн-диагностикадан өтуге, уақытылы емделуге және қажет болған жағдайда пациенттерге қашықтықтан медициналық бақылауды қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін телемедициналық технологияларды енгізу.

МЕРЗІМДІ ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТКЕ ШАҚЫРЫЛУШЫЛАРДЫ ІРІКТЕУ БАСТАЛДЫ

2025 жылғы 1 қыркүйек - 10 қазан аралығында мерзімді әскери қызметке көктемгі шақырылым аясында ҚР МКҚ өкілдері барлық облыс орталықтары мен республикалық маңызы бар қалаларда үміткерлерді таңдау және зерделеу жүргізеді. Үміткерлерге келесі талаптар қойылады: жасы 18-27 арасында, бойы 180 см-ден төмен емес, орта мектеп, колледж немесе университет бітірген, денсаулығы жақсы. Жоғары білімді, спорттық жетістіктері мен разряды бар шақырылушыларға басымдық беріледі.

КӨМІР БАҒАСЫ МЕН ЖЕТКІЗІЛУІ ТУРАЛЫ СОҢҒЫ ЖАҒДАЙ

Жетісу облысында жылыту маусымы алдында көмірдің қолжетімділігі өзекті мәселе болып отыр. Талдықорғанда көмірдің тоннасы 20 000-22 000 теңге аралығында болса, шалғай аудандарда – Ақсу мен Сарқанда – 30 000-31 000 теңгеге дейін жетеді. Бағаның айырмашылығы тасымалдау қиындықтарымен және теміржол байланысының болмауымен байланысты. Маусымға өңірде 397 мың тонна көмір қажет болса, қазіргі кезде 152,1 мың тонна дайындалған, оның 129,7 мыңы халыққа сатылған. Көмір негізінен Шұбаркөл және Қаражыра көн орындарынан жеткізіледі. Облыста 43 көмір сақтау және тиеу пункті жұмыс істейді. Ресми жылыту маусымы 15 қазанда басталады, алайда ауа температурасы күрт төмендеген жағдайда жылу ерте берілуі мүмкін.

ЖАҢА ЖОБАЛАР ІСКЕ АСПАҚ

Мал шаруашылығын дамытуға 2025 жылға 3,6 млрд теңге жоспарланған. Оның ішінде асыл тұқымды ірі қара сатып алуға быыл 586,5 млн теңге жұмсалды. Соның нәтижесінде облыстағы мал басы 2,7 млн басқа жетіп, өсім 8-10 пайыз деңгейінде сақталып отыр. Жоспарланған шаралар бордақылау алаңдарын кеңейтуге, сүт фермаларын дамытуға және ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеу қуатын арттыруға бағытталған. Барлық бастамалар аймақтың азық-түлік қауіпсіздігін нығайтып, тұрғындардың әл-ауқатын арттыруға септігін тигізеді.

ТУРИСТІК МАРШРУТ АШЫЛДЫ

Панфилов ауданындағы Сарыбел ауылы маңында, Тышқан өзенінің жағасында табиғаты көркем Карасай шатқалында жаңа туристік жол іске қосылды. Бұл маршрут жаяу серуендеуге және атпен жүруге қолайлы әрі барлық туристерге арналған. Жол бойында Жаркент мешіті, Долантау таулары және Хоргос шекаралас ынтымақтастық орталығы сияқты көрікті орындарды тамашалауға болады. Сонымен қатар, қасиетті «Әулиеағаш» орны мен емдік су көздері бар санаторийлер де туристерді қызықтырады. Жаңа бағыт өңірдің туризмін дамытып, табиғат сұлулығын паш етеді.

ЖЕТІСУДА ИНТЕРНЕТ ҚОЛЖЕТІМДІЛІГІ АРТУДА

Жетісу облысында барлық тұрғындарға интернет қолжетімділігін қамтамасыз ету жұмыстары қарқынды жүргізілуде. 2027 жылға дейін 16 ауыл желіге қосылмақ. Оған волокон-оптикалық және спутниктік байланыс, OneWeb станциялары арқылы қол жеткізіледі. 165 ауылда «соңғы шақырым» субсидиясы жүзеге асырылып, интернет жылдамдығы жақсарады. Талдықорғанда 42 5G базалық станция жұмыс істеп тұр. Бұл шаралар облыстағы барлық тұрғындарға цифрлық қызметтерді пайдалану мүмкіндігін береді.

ОТБАСЫЛЫҚ ЕСІРТКІ БИЗНЕСІ ӘШКЕРЕЛЕНДІ

Жетісу облысында «Қарасора-2025» жедел алдын алу шарасы аясында есірткі тасымалдаумен және таратумен айналысқан қылмыстық топ ұсталды. Полиция қызметкерлері Алматы – Өскемен тас жолында 65 жастағы ер адам мен оның Toyota көлігін жүргізіп келе жатқан 29 жастағы ұлын тоқтатып, көліктен 19 кг марихуана тәркіледі. Тергеу барысында есірткі Жамбыл облысының тұрғынынан алынғаны анықталды. Сондай-ақ, полиция 66 жастағы әйелді – күдіктінің жұбайын да ұстады. Ол ұялы телефон арқылы күйеуі мен ұлының әрекетін үйлестіріп, есірткіні Алматы мен Жетісу өңіріне жеткізіп отырған. Әйелдің үйін тінту кезінде тағы 1 кг марихуана табылды. Қазір аталған дерек бойынша тергеу амалдары жүргізілуде.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

ЖАҢА АВТОБУС БАҒЫТЫ ІСКЕ ҚОСЫЛДЫ

Талдықорған қаласында №27 жаңа автобус бағыты өз жұмысын бастады. Бұл бағыт Ынтымақ шағын ауданынан басталып, «Бірлік», «Құлагер», «Мүшелтой», «Болашақ» және «Жастар» шағын аудандары арқылы өтіп, қала орталығының бірқатар маңызды көшелерін қамтиды. Атап айтқанда, бағдар Гаухар ана көшесімен де жүреді.

Қалалық жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімінің мәліметінше, қазіргі таңда бұл бағытта 4 автобус қызмет көрсетуде. Алдағы уақытта жолаушылар тарапынан сұраныс артқан жағдайда, қосымша тағы 4 автобус қосу жоспарланып отыр. Айта кету керек, №27 бағытта қызмет көрсететін автобустар заманауи, жайлы «Yutong» маркалы жаңа қоғамдық көліктер.

Естеріңізге сала кетейік, қала әкімі Ернат Бәзілдің тапсырмасымен тұрғындардың қатынауын жеңілдету мақсатында 2025 жылғы тамыз айынан бастап Гаухар ана көшесінде екі бағыттағы көлік қозғалысы ашылған болатын.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

КӨПҚАБАТТЫ ҮЙЛЕРДІҢ ҚАСБЕТІ ЖӨНДЕЛУДЕ

Жетісу облысында «Таза Қазақстан» ұлттық жобасы аясында көпқабатты тұрғын үйлердің қасбеттерін жаңарту жұмыстары қарқынды жүргізілуде. Аталған бағдарлама бойынша биылғы жылға барлығы 33 көпқабатты тұрғын үйдің қасбетін жөндеу жоспарланған.

Қазіргі таңда 11 үйдің қасбеті толықтай жөнделіп, пайдалануға берілді. Қалған нысандарда жөндеу жұмыстары кестеге сәйкес жалғасуда. Жөндеу жұмыстары облыстың үш өңірінде жүзеге асырылып жатыр: Талдықорған қаласында – 20 үй, Ақсу ауданында – 11 үй, Алакөл ауданында – 2 үй.

Бағдарлама аясындағы бұл бастама – тек ғимараттардың сыртқы келбетін жақсартуға емес, сонымен қатар тұрғындардың өмір сүру жағдайын жақсартуға, эстетикалық ортаны қалыптастыруға бағытталған. Сонымен бірге, бұл шаралар қалалар мен елді мекендердің инфрақұрылымын жаңартуға да өз үлесін қосып отыр.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

САНИТАРЛЫҚ-ЭПИДЕМИОЛОГИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ ҚҰТТЫҚТАДЫ

Ескелді ауданы әкімінің орынбасары Жанар Қанатқызы санитарлық-эпидемиологиялық сала қызметкерлерін кәсіби мерекелерімен құттықтады.

Салтанатты шара барысында ол бұл мамандық иелерінің қоғамдағы маңызды рөлін атап өтіп, олардың тынымсыз еңбегіне алғыс білдірді. Жанар Қанатқызы сала қызметкерлеріне зор денсаулық, отбасыларына амандық, еңбектеріне табыс тіледі.

Халық денсаулығын сақтау жолында үнемі алдыңғы шепте жүретін мамандардың еңбегі әрдайым құрметке лайық. Санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің жүйелі жұмысы – ел қауіпсіздігі мен амандығының кепілі. Шара соңында мамандарға жылы лебіздер айтылып, мерекелік көңіл-күй сыйланды.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЖАСЫЛ ӘЛЕМНІҢ АМАНАТЫ

Орман – Жер-ананың жүрегі, тіршіліктің алтын бесігі. Әрбір ағаш, әрбір бұта табиғаттағы өмірдің тынысымен біте қайнасып жатыр. Ормансыз адамзаттың болашағы жоқ, себебі ол – таза ауаның, мөлдір судың, құнарлы топырақтың бастауы. Жасыл әлем – табиғаттың бізге тартқан ең қымбат сыйы әрі ұрпаққа қалдыратын аманаты.

Қазіргі уақытта экологиялық мәселелер әлем назарында тұр. Ауаның ластануы, климаттың өзгеруі, ормандардың жойылуы – адам қолымен жасалған қателіктердің салдары. Бір кездері жасыл желекке толы алқаптардың құрап, құнарсыз далаға айналуы табиғатты қорғаудың маңызын айқын көрсетіп отыр. Табиғатты аялау – бүгінгі ұрпақтың ғана емес, ертеңгі ұрпақтың алдындағы үлкен жауапкершілік.

Орман тек табиғат әшекейі емес, ол – адамзаттың тіршілік негізі. Әрбір ағаш бір үйдің, бір отбасының тынысына жететін оттегін бөліп шығарады. Бір талды отырғызу – болашаққа тыныс сыйлау, бір орманды қорғау – тұтас елдің денсаулығын қорғау деген сөз. Сондықтан орманды тек тұтыну үшін емес, оны сақтау және молайту ісіне баршаның үлес қосуы қажет.

Жасыл әлемді қорғаудың жолдары көп: ағаш отырғызу, орманды өрттен сақтау, заңсыз кесудің алдын алу, табиғатты ластамау. Әрбір кішкентай әрекет үлкен нәтижеге бастайды. Бүгін отырғызылған жас көшет ертең саялы ағашқа, құстарға ұяға, жерге құт-береке әкелетін тіршілік иесіне айналады.

Жасыл әлем – ата-бабадан қалған мұра ғана емес, болашақ ұрпаққа жеткізілетін қасиетті аманат. Сол аманатқа адал болу – адамзаттың ең басты борышы. Табиғатпен үйлесімде өмір сүрген елдің болашағы жарқын, жері құтты, елі бақытты болмақ.

Аян КАДЫРСЕЙТОВ

«Қапал орман шаруашылығы» КММ Ақсу-Арасан орманшылығының №9 айналым орман күтушісі

ТЕКЕЛІДЕ ОҚУШЫ ҚЫЗ ӨЗ-ӨЗІНЕ ҚОЛ ЖҰМСАМАҚ БОЛДЫ

15 қыркүйек күні Текелі қаласындағы №4 мектепте 9-сынып оқушысы 46 дана «Аспаркам» дәрісін ішіп, өз-өзіне қол жұмсамақ болды. Қыз бала үздік оқушы әрі «Алтын белгіге» үміткер болған деп хабарлайды kazinform агенттігі.

Қазір оқушы қыздың жағдайы тұрақты, дәрігерлердің бақылауында. Анасының айтуынша, оқушы бірнеше жыл бойы мектептегі әлімжеттікке шыдап келген көрінеді.

Оқиғадан кейін қыз басқа мектепке ауыстырылып, Жетісу облыстық білім басқармасы оқиға бойынша тексеріс басталғанын хабарлады.

КАСЫМ-ЖОМАРТ ТОКАЕВ ЗАЯВИЛ О РИСКАХ ЯДЕРНОГО КОНФЛИКТА НА МЕЖДУНАРОДНОЙ АРЕНЕ

— «Вероятность такого Армагеддона оценивается экспертами как максимально высокая за последние десятилетия. К большому сожалению, в мире вместо конструктивных инициатив и политики разрядки набирают обороты конфронтационные мышления, расширяются геополитические разломы, растёт социальное напряжение», — сказал президент Казахстана на VIII Съезде лидеров мировых и традиционных религий. «Мы также возлагаем большие надежды на религиозных лидеров, которые несут особую ответственность за развитие межцивилизационного обмена и укрепления доверия между людьми и обществом. Я уверен, что религиозные лидеры приложат все усилия, чтобы прекратить скатывание мира в бездну хаоса, напоминая многим политикам о здравом смысле, доброй воле и моральной ответственности», — заключил Токаев. На съезде президент также заявил об обеспокоенности из-за нарастающей тенденции сращивания патриотизма и ультранационализма в мире.

(Informburo.kz)

кунули о росте детской преступности и привели конкретные примеры криминальных историй, произошедших с подростками области за последние полгода. Также была затронута тема как обезопасить детей от ДТП в позднее время — после школьных занятий и множество других вопросов, касающихся отцов и детей.

СОБРАНИЕ ОТЦОВ

В средней школе-гимназии №1 имени Абая г. Талдыкоргана прошло не совсем обычное родительское собрание. Его основная тема — «Қауіпсіз қоғам». Инициатором встречи стали полицейские, передает корреспондент Vestnik19.kz

На встрече обратили внимание на роль отца в современной семье, где воспитанием детей занимаются, в основном, мамы. На родительских собраниях присутствуют в большинстве случаев мамы. В то же время присутствующие на собрании представители полиции подчер-

НОВЫЙ ПАРК В НОВОМ РАЙОНЕ ОБЛАСТНОГО ЦЕНТРА

В городе Талдыкорган области Жетісу в рамках программы «Таза Қазақстан» в новом жилом микрорайоне «Құлагер» ввели новый парк площадью 1,2 гектара. Открытие зеленой зоны приурочено ко Дню города, - сообщает пресс-служба акима области Жетісу.

Новый парк обустроен в соответствии с современными требованиями. Установлена автоматическая система полива, уложен зеленый газон. Имеется зона для отдыха со скамейками и качелями, футбольное поле, воркаут-площадка, предусмотрены прогулочные зоны, велодорожка, освещение и другие современные элементы благоустройства. Также впервые в городе в парке установлен уникальный объект — детский игровой комплекс «Фрегат», представляющий собой модульную сборно-разборную конструкцию в виде корабля с декоративными элементами. В осенний период в парке планируется высадить более 200 хвойных и лиственных деревьев.

Фотограф: Олжас Курмашев

ОБРАЗОВАНИЕ

ЕДИНСТВЕННАЯ ИЗ «ДОСТЫКА» ОБЛАСТИ ЖЕТИСУ

В феврале 2025-го TikTok опубликовал список 50 выдающихся креаторов, на которых стоит обратить внимание, — Discover List. В категорию «Педагоги» попали 10 человек из разных стран, Ботагоз Омарова — учитель высшей категории, педагог-исследователь из небольшого села «Достық» на границе Казахстан с Китаем. Она оказалась в их числе, вместе с девятью коллегами из США, Саудовской Аравии, Великобритании, Австралии, Польши и Кении.

А раньше, в декабре 2024-го TikTok пригласил нескольких блогеров, специализирующихся на разной тематике, на мероприятие, где подводились итоги года. В числе приглашенных были путешественники, кулинары. Ботагоз представляла направление «образовательный контент». А в январе мне официально написали из TikTok и сказали, что я единственный блогер из Центральной Азии, который впервые вошел в Discover List. О самом авторе написали СМИ, Министерство просвещения включило ее в список «100 новых лиц Казахстана» за «выдающиеся заслуги в образовании». О ней написал сайт FORBES.KZ.

(Продолжение о звезде Тик-Тока читайте в следующем номере нашей газеты.)

КОРОТКО ОБО ВСЕМ

ПОЛУЧАТЕЛЕЙ ПЕНСИЙ И ПОСОБИЙ ЖДУТ «СЮРПРИЗЫ»

Министерство труда и соцзащиты населения собирается до конца 2025 года лишить пенсий более 100 тысяч казахстанцев, не имеющих постоянной прописки. А еще главное социальное ведомство заявляет, что граждан, находящихся на полном государственном обеспечении в спецучреждениях, тоже оставят без пенсий и пособий, кроме 30% на «личные нужды». Конечно же, все это преподносится как необходимая мера восстановления социальной справедливости. По отношению к кому — наш главный вопрос? На портале открытых НПА обсуждается консультативный документ регуляторной политики к поправкам в Социальный кодекс. На наш взгляд, некоторые изменения чересчур радикальные и затрагивают неотъемлемые конституционные права граждан — пишет Евразия.kz. В частности, государство собирается экономить на более, чем 100 тысячах пенсионеров, не имеющих постоянной регистрации в Казахстане, но честно наработавших необходимый для пенсии стаж.

ПРОБАЦИОННЫЙ КОНТРОЛЬ УСИЛИЛИ В ЖЕТИСУ

Стоит сказать, что в целом по стране продолжает работать инициированный Генпрокуратурой проект «Цифровой надзор». Его направленность — контроль за подучетными пробациями с задействованием «смарткамер» в общественных местах. Только за три летних месяца в рамках проекта зафиксировано 209 нарушений, совершенных 92 подучетными лицами. К этим нарушениям можно отнести: выход из дома в ночное время, посещение запрещенных мест, выезд за пределы административно-территориальной единицы и другие.

Как проинформировали в пресс-службе суда области Жетісу, за 8 месяцев в судах региона были рассмотрены такие материалы на 114 осужденных. Уточняется, что в отношении свыше 90 лиц требования удовлетворили с заменой наказания на лишение свободы. (источник : Vestnik19.kz)

НУРЛАН ИМАМ О ПОЛЬЗЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Известный имам, теолог, религиовед Нурлан Байжигитов рассказал, как можно использовать искусственный интеллект в сфере религии и какие преимущества. Он говорит, что в некоторых мечетях мира уже давно используется система искусственного интеллекта. Таким образом, можно следить за тем, кто вошел в мечеть, и получать подробную информацию. Однако ИИ не может заменить место священства. Имам считает, что в более деликатных вопросах религии должна преобладать роль учителей. По словам известного богослова, мирские конфликты с духовенством можно остановить.

«Религия всегда приносила много пользы, объединяла страну, объединяла население. У нас должен быть этот вариант. Духовенство, безусловно, имеет степень и статус, в которых мировые конфликты могут прекратиться» — сказал Нурлан какы Байжигитов.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ МОЖЕТ ОФОРМИТЬ КРЕДИТ БЕЗ СОГЛАСИЯ СУПРУГА/СУПРУГИ

В Казахстане упрощена процедура получения кредита для индивидуальных предпринимателей. Теперь при оформлении кредита для бизнеса не требуется согласие супруга/супруги. Такое решение приняло Агентство по регулированию и развитию финансового рынка, - сообщает kursiv.media. Напомним, что с 1 сентября 2024 года для получения гражданами необеспеченного кредита требовалось согласие супруга/супруги, такие как для физических лиц - при получении кредита, превышающего 1 тыс. месячных расчетных показателей (в 2025 году ориентировочно 3,9 млн. тенге), для индивидуальных предпринимателей — при оформлении кредитов, превышающих 2,7 тыс. МРП (около 10,6 млн. тенге в 2025 году). При этом согласие не требовалось при выдаче займов в целях рефинансирования действующих займов и микрокредитов. По состоянию на 1 августа объем кредитов, выданных экономике страны, достиг 46,7 трлн тенге. Из них объем кредитов, взятых на предпринимательские цели, составил 21,8 трлн тенге.

ГЕНПРОКУРАТУРА ПРЕДУПРЕЖДАЕТ О НОВОМ ВИДЕ МОШЕННИЧЕСТВА

По данным компетентного органа со ссылкой на зарубежные источники, мошенники занимаются массовой рассылкой поддельных штрафов за нарушение правил дорожного движения. На электронную почту и в мессенджеры рассылаются письма и сообщения, содержащие данные о водителе, номер автомобиля и ссылку для «оплаты штрафа»- сообщает KAZ.NUR.KZ со ссылкой на пресс-службу ведомства.

«Если вам пришло сообщение о штрафе с номера 1414 и в нём есть ссылка на оплату — не переходите по ней! Это мошенничество! Такие сообщения рассылают мошенники», — предупредили представители компетентного органа.

В этой связи в Генпрокуратуре напомнили, что официальные уведомления о наложении административных штрафов поступают только с короткого номера 1414 и не содержат ссылок на оплату. Не нажимайте на ссылки и не открывайте вложения в подозрительных письмах.

(Все материалы взяты из открытых источников)

КЕЗЕКТІ СЕССИЯ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ

17 қыркүйекте Жетісу облыстық мәслихатының кезекті XXX сессиясы өтіп, күн тәртібінде бес мәселе қаралды.

Күн тәртібінде ең алдымен «Жетісу облысы әкімінің өзіне жүктелген функциялар мен міндеттердің орындалуы туралы есебін бекіту» мәселесі талқыланды. Осы жылдың 8 айының қорытындысы бойынша облысымызда жоғары өсу қарқынына қол жеткізілді, облыс бойынша қысқа мерзімді экономикалық индикаторы 112,5 процентті құрағаны айтылды. Сонымен қатар, Жетісу облысы әкімінің міндетін атқарушы Әлібек Әскербеқұлы облыстағы ауыл шаруашылығы мен су шаруашылығына қатысты көрсеткіштерді баяндап, өнеркәсіп әлеуетін дамытуды баса назарға алуды ұсынды. Жол және тұрғын үй құрылыстары жайынан да өңірде 8 айда 186,7 мың шаршы метр тұрғын үй пайдалануға берілгенін, жергілікті маңызы бар жолдарды салуға және жөндеуге биылға 52,4 млрд. теңге қамтылғанын тілге тиек етті. Білім, спорт, мәдениет, медицина салаларындағы көрсеткіштермен бөлісті. Депутаттар тарапынан талқылауға түскен

мәселе дауысқа салынып, бір ауыздан шешім қабылданды.

Екінші мәселе бойынша «Жетісу облыстық полиция Департаментінің 2024-2025 жылдарда атқарған жұмыстары» талқыланды. Есепті кезеңде қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге, қылмыстың алдын алуға және азаматтардың құқықтарын қорғауға бағытталған бірқатар іс-шаралар, Мал және ет өнімдерін сатып алатын және өткізетін орындарға бейнебақылау камераларын орнату, интернет – алаяқтық, кемелет жасқа толмағандармен жасалған қылмыстар және өзге өзекті мәселелердің көрсеткіші баяндады. Сонымен қатар, ПД жергілікті бюджетіне биылғы жылы бөлінген қаржының қандай бағыттарда жұмсалғаны жайлы да толықтырылып айтылды.

Үшінші мәселеде «Жетісу облысындағы туристік саланың жай-күйі мен даму перспективалары» талқыланды. Кәсіпкерлік және индустриялық-инновациялық даму басқармасының басшысы С.Сәбетайұлы өңірдегі негізгі көрсеткіштерге тоқталып, туризм саласын дамыту Алакөл және Балқаш көлдері, Алтын-Емел және Жоңғар-Алатау

ұлттық саябақтары, Жоңғар Алатауы тау жоталары сияқты 5 бағыттың әлеуетін және 54 туристік маршруттардың барын айтты. Ол аймақтарда осы уақытқа дейін жасалған туристерге арналған жайлылық жайында атқарылған істерді және өткен жылдары күрделі мәселе болған бірнеше кемшіліктің жойылғанын баяндады.

Төртінші мәселеде «Қазақстан Республикасы Президентінің «Жұмыссыз мамандықтарының жылы жариялау туралы» Жарлығының Жетісу облысында орындалу барысы» туралы облыстық Білім басқармасында атқарылған жұмыстар көпшілік назарына ұсынылды. Оның ішінде нақты өңірдегі колледждерде ашылып жатқан жаңа мамандықтар және оған тиісінше студенттерді тарту, оларға сапалы білім беру жайлы баяндама жасалды.

Бесінші мәселе Жетісу облыстық мәслихатының 2023 жылғы 16 мамырдағы № 3-25 «Жетісу облыстық мәслихаты аппаратының «Б» корпусы мемлекеттік әкімшілік қызметшілерінің қызметін бағалаудың әдістемесін бекіту туралы» шешімінің күшін жою туралы шешім қабылданды.

ТЕАТРАҒЫҢ 50 ЖЫЛДЫҒЫ ҰАТТЫҚ РУХТЫ ЖАҢҒЫРТТЫ

Талдықорған қаласындағы Бикен Римова атындағы драма театры өзінің 50 жылдық мерейтойын ел есінде қалатын үлкен рухани оқиғамен атап өтті. Жарты ғасырлық тарихы бар өнер ордасының мерейтойы аясында 12 қыркүйек күні халықаралық деңгейдегі айтулы мәдени шара – «BIKEN FEST» III Халықаралық театр фестивалі салтанатты түрде ашылды. Бұл фестиваль тек Жетісу өңірінің емес, тұтас қазақ театр өнерінің мерейін үстем еткен маңызды мәдени белеске айналды.

Фестивальдің ашылу салтанатына Қазақстанның халық әртістері, Еңбек ерлері, мәдениет қайраткерлері, шетелдік меймандар мен еліміздің әр өңірінен келген театр ұжымдары қатысты. Айтулы кеште Жетісу облысының әкімі Бейбіт Исабаев театр ұжымына су жаңа жүк көлігінің кілтін тарту етсе, ҚР Парламенті Сенатының Төрағасы Мәулен Әшімбаев пен ҚР Мәдениет және ақпарат министрі Аида Балаева арнайы құттықтау хат жолдап, өнер ұжымының ұлттық мәдениетке қосқан үлесін жоғары бағалады.

Театр фестивалі шымылдығын осыдан тура 50 жыл бұрын алғаш сахналанған «Қозы Көрпеш – Баян Сұлу» трагедиясының жаңа қойылымы ашты. Бұл тарихи шешім театрдың өзінің бастауына қайта оралып қана қоймай, ұлттық мұраға деген заманауи көзқарасты паш еткен тағылымды қадам болды. Түркі дүниесіне

ортақ рухани құндылықтарды жаңғыртуды көздеген бұл қойылым көрерменнің зор ықыласына бөленіп, театрдың рухани миссиясын айшықтап берді.

Фестиваль барысында театр қабырғасында өткен ғылыми-танымдық конференцияда театр тарихы кеңінен сараланды. Театртанушы, өнертану докторы, профессор Бақыт Нұрпейіс театр репертуарының жанрлық және мазмұндық байлығын, режиссерлік ізденістер мен актерлік шеберлікті жан-жақты талдап, театр ұжымының кәсіби деңгейіне жоғары баға берді.

Кеш барысында сөз алған еліміздің халық әртістері Асанәлі Әшімов, Нұржұман Ықытбаев, Лидия Кәденова, Алмахан Кенжебекова театр ұжымын жарты ғасырлық мерейтойымен шын жүректен құттықтап, өнер жолындағы табандылық пен адалдықты ерекше атап өтті. Театр директоры Ерлік Жуасбек келген барша қонақтарға алғысын білдіре отырып, ұжымды жаңа шығармашылық белестерге жетелейтін жоспарларымен бөлісті.

13–17 қыркүйек аралығында өткен халықаралық фестивалге елімізден және шет мемлекеттерден тоғыз театр ұжымы қатысты. Атап айтқанда, Грузиядан Георгий Ратиани атындағы Сухуми жастар театры, Әзірбайжанның «М» театры, Қырғызстаннан Т.Абдумомунов атындағы ұлттық академиялық драма театры, Өзбекстанның Бұхара мемлекеттік музыкалық драма театры, сондай-ақ Абай облыстық драма театры, Әзірбайжан Мәмбетов атындағы мемлекеттік драма және комедия театры, Шахмет Құсайынов атындағы Ақмола облыстық драма театры, Шығыс Қазақстан облыстық драма және опе-

ретта театры мен Жұмат Шанин атындағы Шымкент қалалық академиялық қазақ драма театры өз репертуарларындағы таңдаулы қойылымдарын ұсынды.

Бес күн бойы күніне екі спектакльден тамашалаған халықаралық қазылар алқасы қатысушылардың шығармашылығына әділ баға берді. Қазылар алқасының төрағасы, Қазақстанның халық әртісі, Мемлекеттік сыйлықтың екі мәрте иегері Досхан Жолжақсынов бастаған кәсіби мамандар құрамында профессор Бақыт Нұрпейіс, Татарстан Республикасының мәдениет қайраткері Нияз Исламов, Тбилиси мемлекеттік театр және кино университетінің профессоры Георгий Цитишвили, Өзбекстан мемлекеттік өнер және мәдениет институтының доценті Айбек Копадзе болды.

Фестивальдің басты жүлдесі – Бас жүлде мен 1 миллион теңге ақшалай сыйлықты Абай облыстық қазақ музыкалық драма театры «Абай айтқан Еңлік-Кебек» спектаклімен жеңіп алды. «Үздік пластикалық режиссура» номинациясы бойынша 600 мың теңге Ә.Мәмбетов атындағы мемлекеттік драма және комедия театры қойған «Чарли Чаплин» қойылымына берілді. «Ең үздік ер адам бейнесі» номинациясы бойынша 500 мың теңге сыйақымен

Ш.Құсайынов атындағы Ақмола облыстық драма театрының актері Төлеубек Көңбай «Киотоға жол» спектакліндегі «Қожажас, Актер, Әмір, Капитан» рөлдері үшін марапатталды. Әзірбайжанның «М» театрының актрисасы Оксана Расулова «Бейтаныс әйелдің хаты» спектакліндегі рөлі үшін «Ең үздік әйел бейнесі» номинациясын иеленіп, 500 мың теңге ақшалай сыйлық алды.

Сондай-ақ, Өзбекстанның Бұхара мемлекеттік музыкалық драма театры

«Чор Дарвеш» спектаклімен «Үздік актерлік ансамбль» ретінде 500 мың марапатталды. «Екінші пландағы үздік ер адам бейнесі» – номинациясы бойынша - 300 мың теңге ақшалай сыйлықты Т.Абдумомунов атындағы Қырғыз ұлттық академиялық драма театрының актері Нұрлан Салидинов «Әділет» рөлімен алса, «Екінші пландағы үздік әйел адам бейнесі» номинациясы бойынша 300 мың теңге ақшалай сыйлықты «Кормилица» рөлін сомдаған Георгий Ратиани атындағы Сухуми жастар театрының актрисасы Кристине Бераушвили қанжығалады. Ж.Шанин атындағы Шымкент қалалық академиялық драма театры «Тастамашы ана» қойылымымен «Үздік музыкалық безендіру», ал Шығыс Қазақстан облыстық драма және оперетта театры «Қар қызы» қойылымымен «Үздік сценорафия» номинациясына және 200 мың сыйақыға ие болды.

Бикен Римова атындағы драма театрының 50 жылдығына арналған бұл фестиваль ұлттық мәдениет пен өнердің шекарасын кеңейтіп, халықаралық шығармашылық байланыстарды нығайтты. Ел мен елді, жүрек пен жүректі жалғаған бұл мерекелік шара қазақ театр өнерінің жаңа биікке көтерілгенін айқын көрсетті.

Қос материалды дайындаған Гүлнұр БАЙМУХАН

САҒЫНЫШ КЕЗДЕСУІ – ЖҮРЕКТЕГІ ЖЫЛУЛЫҚ

Соңғы үш жыл Астанада қызмет бабымен жүргендіктен, бұл мекемеге жылына бірақ рет қонаққа келіп жүрмін. Дегенмен, араға уақыт түссе де, жүректегі сағыныш сөнбейді екен. Бұл жолы да сол бір кездердегідей аңылдаған, шынайы құшақтарына еніп, қайта бір қуаттанып қайттым.

Балалар арнайы концерт қойып, әрқайсысы жүрек тебірентер өнерлерін көрсетті. Олармен өмір, білім, болашақ жайлы ашық әңгіме өрбіттік. Елдің ертеңі

– білімді ұрпақ екенін, мемлекетіміздің қамқорлығын – «Ұлттық қор – балаларға», «Келешек» секілді бағдарламалар арқылы сезініп жатқанын айттық. Жеткіншектердің көзіне сенім мен үміт ұялағанын көріп, қуанып қайттым.

Әдік есімді бала бізге шын жүректен бата беріп, көңілімді елжіретті. Ал мекеме басшылығы бізді «Алғыс хатпен» марапаттады – бұл мен үшін өте қымбат, жүректен бағаланған марапат.

Талдықорғанға жолым түссе, ең алдымен баратын жерім – «Айналайын» балаларды қолдау орталығы. Бұрынғы балалар үйі. Бұл мекемемен он жылдан бері тығыз байланыстамыз. Осы уақыт аралығында талай бала ер жетті, талай жүрекке жылу ұялаттық. Осы он жылдың жеті жылы айналайындық кішкентай достарымызбен ай сайын олардың туған күн бірге мерекелеп келдік. Одан басқа ұлттық, мемлекеттік мерекелерде, университет қабырғасында олар үшін ұйымдастырылған шараларда да кездесіп тұрдық.

Бұл кездесуге университет қабырғасында бірге қызметтес болған, Астанаға кеткеніме қарамастан осы игі дәстүрді үзбей жалғастырып келе жатқан жанашыр әріптестерім – Гүлнұр Алмұхамбетқызы және Гүлім Төлеуқызымен бірге бару да бір ғанибет болды.

Бала – көңілдің гүлі. Олар мейірімділікке мұқтаж емес, оны лайықты түрде қабылдауға құқылы. «Айналайын» – тек мекеменің атауы емес, жүректен байланысқан бір үлкен отбасы. Сағыныш кездесуі – осы отбасының қайта табысқан сәті болды.

Амангелді ТОЛАМЫСОВ,
Сенат депутаты

ОҚУШЫЛАРҒА «ОҢАЙ» КАРТАСЫ ОҢАЙ БОЛМАЙ ТҰР

Өйткені осы карта берілетін «Атамекен палатасының» ғимаратындағы «Оңай» картасын алатын дәліз бойындағы ата-ананың ұзын-сонар кезегі азаймай тұр. Ол нені білдіреді?

Біріншіден, оқушылар арасында әлі де картасы жоқтар аз емес екендігін, екіншіден мектепте ұстаздар немесе сынып жетекшілер каникул алдында ата-аналарға дұрыс түсіндіру жұмыстарын жүргізбеген. Оңай картасына қатысты ақпаратты түсінбеген кей ата-ана картасы бола тұра жаңасын қайта алып қателесуде. Аталған тақырыпта оқырмандар сұрақтарын жолдағасын, оларға нақты түсінік беру үшін Талдықорған қалалық білім бөлімінің басшысы Шынар Шәріпбаевадан сұхбат алған едік.

— Қала бойынша қоғамдық көлікте тегін жүру үшін оқушыларға «Оңай» картасы қай уақытта беріледі?

— Жалпы алғанда, карталар белгілі бір күні немесе кезеңде емес, оқу жылының басында және жыл бойы оқушылардың өтінішіне сәйкес беріліп отырады. Оқушыға «Оңай» картасын алу үшін ата-анасы немесе заңды өкілі мектептегі жауапты тұлғаға тиісті құжаттарды тапсыруы қажет. Сонымен қатар, оқу орнынан берілетін анықтамамен бірге «Бірлік» көшесі, 2А мекенжайындағы арнайы орталыққа барып, картаны дербес

алуға да болады. Бұл ата-аналар үшін ыңғайлы және қолжетімді жолдардың бірі.

Алғашқы рет карта жасату құны — 800 теңге. Бұл сома — картаны дайындау және тіркеу қызметтеріне жұмсалатын қаражат. Жалпы, ата-аналар тарапынан үлкен сұраныс бар және біз бұл жұмысты жүйелі түрде ұйымдастырып отырмыз.

— Өткен жылы карта алған оқушыларға қайтадан жаңа карта беріле ме?

— Жоқ, былтыр немесе алдыңғы жылдары алынған карталар жарамсыз болмайды. «Оңай» картасы — бір реттік емес, оқу мерзімі аяқталғанға дейін, яғни оқушы мектепті немесе колледжді бітіргенге дейін жарамды болып қала береді. Бұл ата-аналарға да, балаларға да ыңғайлы.

Алайда, бір ескеретін жайт бар: жазғы демалыс кезеңінде балалардың қоғамдық көлікпен жүру ақысына 50% жеңілдік қана қарастырылған. Бұл — Қалалық білім бөлімі тарапынан жолданған арнайы хатқа сәйкес енгізілген уақытша тәртіп. Алайда көптеген балалар бұдан хабарсыз болғандықтан,

карталарын жазда пайдаланғанда, 40 теңге жолақы ұсталып, картаның балансы минусқа түсіп кетіп жатады. Мұндай жағдайда карталар автоматты түрде бұғатталып, оқу жылы басталған соң да жұмыс істемей қалуы мүмкін.

Осы себепті ата-аналарға ескереріміз — 1 қыркүйектен бастап оқушылар үшін қоғамдық көлікте жүру қайтадан 100% тегін болатынын есте ұстаған жөн. Ал егер карта бұғатталып қалған болса, оны міндетті түрде толтырып, қарызын өтегеннен кейін ғана қайта қолдануға болады.

— Егер карта жарамды болып, бірақ жоғалтып алған оқушылар не істейді?

— Мұндай жағдайлар, әрине, болады. Картаны жоғалтып алған немесе техникалық тұрғыдан зақымдаған оқушылар үшін оны қайта шығару мүмкіндігі қарастырылған. Бұл жағдайда картаны алу үшін 1800 теңге көлемінде төлеп, жаңасын алуға болады. Қайта картаны алу үшін де сол баяғы мекенжай — «Бірлік» көшесі, 2А орталығына бару қажет. Біз ата-аналарға балаларға картаға ұқыпты қарауды түсіндіруді ұсынамыз. Себебі карта оқушының жеке деректерімен байланысты құрал, және оны жоғалтып алған жағдайда белгілі бір уақыт пен қаражат жоғалады.

— Биыл қанша оқушыға «Оңай» картасы беріледі деп жоспарланып отыр?

— 2025 жылы біз Талдықорған қаласындағы барлық мектеп оқушылары мен колледж студенттерін «Оңай» картасымен толық қамтамасыз етуді мақсат етіп отырмыз. Бұл бағытта нақты бір санмен шектелу көзделмейді, өйткені жыл бойына оқушылар ауысып жатады, жаңа балалар келеді. Сондықтан басты мақсатымыз оқушылардың қоғамдық көлікте тегін қатынауы үшін толық қамтылуын қамтамасыз ету.

Осыған байланысты әр мектепте жауапты мамандармен тұрақты жұмыс жүргізілуде. Егер ата-аналар

немесе оқушылар тарапынан сұрақтар туындаса, өз мектебіне немесе білім бөліміне тікелей жүгінуге болады.

— Шынар ханым берген жауабыңызға рахмет. Ісіңізге сәттілік тілейміз!

P.S. Оқушылардың қоғамдық көлікте тегін жүруі — бұл әлеуметтік тұрғыда маңызы зор қолдау. Қалалық білім бөлімі мен тиісті органдар бұл мәселені жан-жақты қадағалап отырса дегіміз келеді. Керек болған жағдайда, ата-ана мен оқушылардың картасын жоғалтқан немесе сындырып алған уақытта қандай әрекетке баруы керектігі жайлы ақпараттық тақтайшалар жасалып, автобус ішіне ілінсе нұр үстіне нұр болар еді. Сонда картаны алатын ғимарат алдындағы кезек пен ақпаратты жаңсақ түсінген ата-ана саны да азаяр ма еді...

Гүлнұр ЕРМҰХАНҚЫЗЫ

ЖОЛДАУҒА ҚОЛДАУ

Президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың 8 қыркүйектегі Қазақстан халқына кезекті Жолдауы - еліміздің даму бағытын айқындап берді. Республика жұртшылығымен бірге ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаментінің жеке құрамы да Президентіміз тікелей эфирден берген жоспарлы Жолдауын ұйып тыңдады.

ТЫҢ СЕРПІН БЕРЕДІ

Жолдауда еліміздің әлеуметтік-экономикалық өркендеуі, саяси жүйенің жаңғыруы, ұлттық қауіпсіздік пен халықтың әл-ауқатын арттыруға бағытталған ауқымды міндеттер қойылды. Бұл — болашақтың берік тірегіне айналатын өскелең ұрпақты патриотизмдік рухқа тәрбиелеуде таптырмайтын күш. Себебі, шекарашылар сапына алынып, Отан алдындағы борышын ел шебінде атқарып жүрген жас сарбаздарды елжандылық рухқа тәрбиелеу де қажетті құрал.

Мемлекет басшысы ең алдымен цифрландыруға, жасанды интеллектіні енгізуге ерекше назар аударды. Бұл — Қазақстанды алдағы үш жыл ішінде толыққанды цифрлық мемлекетке айналдыруға жасалған маңызды қадам. Сонымен бірге өнеркәсіптік-инновациялық даму, өңдеу саласын ілгерілету үшін жаңа жоғары технологиялық кәсіпорындар ашу міндеті қойылды.

Қазіргі таңда Шекара қызметі барлық жағынан толайым жаңарған. Техника, соңғы үлгідегі құрал-жабдықтар, заманауи кешендер. Жас патриоттарымыздың болашақта әскери мамандықты таңдауына осының өзі-ақ жеткілікті.

Қорыта айтқанда, Президентіміз - Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас Қолбасшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың кезекті Жолдауы еліміздің уақыт талабына сай дамуына жол ашып қана қоймай, әрбір қазақстандықтың болашағына деген сеніміне тың серпін береді.

Р. СЕТВАЛДИЕВ,

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаменті бастығының орынбасары, полковник

ТАЗАЛЫҚ - ӨЗІМІЗДЕН БАСТАЛАДЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Жасанды интеллект дәуіріндегі Қазақстан: өзекті мәселелер және оны түбегейлі цифрлық өзгерістер арқылы шешу» атты Қазақстан халқына Жолдауында қоғамдағы көптеген мәселелерге жеке-жеке тоқталып, оны шешудің нақты жолдары ұсынылды.

Осы орайда соңғы жылдары жақсы жолға қойылған, бастамасы берекелі, жұмысы жүйелі, нақты нәтижелері бар «Таза Қазақстан» бағдарламасын айрықша атап өтуге болады. Күні кеше ғана жұртшылыққа жол тартқан Жолдауда Президентіміз: «Бытырдан бері «Таза Қазақстан» жалпыұлттық жобасы жүзеге асырылып жатыр, бұл баршаңызға аян. Осы жұмысқа миллиондаған азаматымыз атсалысуда. Осындай белсенді жұмысты жалғастыра берсек, аңсаған арманымызға жетіп, Қазақстан нағыз жасыл ел болмақ. Ал бұл келешек ұрпаққа керемет үлгі-өнеге және өсиет болып қалары анық. Тазалық мәдениетін қоғамда терең орнықтыру — өте маңызды міндет. Осы бағытта Үкімет экологиялық ағарту ісінің бірыңғай үлгісін енгізуге тиіс. Бұл жұмыс мектептен бастап жоғары оқу орындарына дейін барлық деңгейдегі білім мекемелерін қамтуы қажет», - деп нақты тапсырмалар жүктеді.

Расында да қазіргі қоғамда адамзат алдында тұрған басты міндеттердің бірі — қоршаған ортаны қорғау және тазалық мәдениетін қалыптастыру. Тазалық — тек сыртқы көрініс емес, бұл — әр адамның ішкі мәдениетінің, санасының, жауапкершілігінің айғағы. Мәдениетті адам — өзінен кейін тазалық қалдырады. Өкінішке қарай, көп жағдайда табиғат аясына демалуға

шыққан адамдар артынан қоқыс қалдырып, қоршаған ортаға зиян келтіріп кетеді. Бұл — экологиялық сауатсыздық пен жауапкершіліктің жоқтығының белгісі.

Тазалық мәдениетін қалыптастыру — ең алдымен отбасынан, балабақшадан, мектептен басталуы тиіс. Баланың бойына кішкентайынан тазалыққа деген сүйіспеншілік пен жауапкершілікті сіңірсек, ол өскенде табиғатты да, қоғамды да аялауға бейім болады.

Мұғалім ретінде оқу орындарында, мекемелерде, аулаларда сенбіліктер өткізіп, оқушыларды, тұрғындарды тазалыққа шақыру — бұл да тәрбиелік мәні зор іс-шаралар дегім келеді. Жас ұрпаққа осы құндылықтарды үйрету арқылы біз жауапты қоғам қалыптастырамыз. Себебі мәдениетті адам тек өзіне ғана емес, өзгеге де, ортаға да зиян келтірмеуге тырысады.

Тазалық — әр адамның өмірлік ұстанымына айналуы тиіс. Бүгін жасаған жақсы ісіміз — ертеңгі жарқын болашағымыздың кепілі. Ендеше, әрқайсымыз айналамыздағы тазалыққа бейжай қарамай, үлгі бола білейік.

Х. ДУВИЕН,
Абай атындағы мектеп-гимназияның мектепалды даярлық сыныбының жетекшісі.
Сарқан ауданы.

СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

СОВЕТЫ ПРИОБРЕТАЮЩИМ АВТОМОБИЛЬ

Уважаемые автолюбители! В данной статье пойдет речь о том, как не стать жертвой мошенников при покупке автомобиля, как максимально обезопасить себя от приобретения «железного коня» с криминальным прошлым.

В настоящее время увеличилось назначение экспертиз по исследованию маркированных знаков автотранспортных, при этом в ходе проведения экспертиз и платных услуг на договорной основе — в 50% случаев были установлены факты изменения/уничтожения идентификационных маркировочных знаков. При покупке нового автомобиля в автосалоне у официального дилера или представителя, как правило, подобных проблем не возникает. Но, когда мы приобретаем подержанный автомобиль (автомобиль, у которого был один или несколько владельцев с момента первой регистра-

ции), на авторынке либо по объявлению, то от покупки «криминального» автомобиля не застрахован никто. Покупатель при выборе автомобиля, как правило, обращает внимание только на стоимость и техническое состояние автомобиля и упускает из виду моменты, на которые необходимо акцентировать внимание.

Вот некоторые рекомендации как не купить «криминальный» автомобиль:

1. Обратить внимание на цену автомобиля (как правило, она существенно ниже, чем средняя рыночная стоимость) и частую смену собственника.

2. Установить соответствие идентификационных маркировочных обозначений автомобиля с данными, указанными в регистрационных документах.

3. При осмотре автомобиля обратить внимание на ее общее техническое состояние и пробег, показатели приборов и длительность их работы.

4. Убедиться, что заводские идентификационные маркировочные обозначения транспортного средства не подвергались уничтожению, изменению, а маркируемая деталь не подвергалась замене.

5. Запросить информационную справку в специализированных сервис-центрах и получить «распечатку» технических данных автомобиля по идентификационному номеру и сравнить их с комплектацией приобре-

таемого автомобиля.

Если сомнения при покупке автомобиля все же имеются можно обратиться в территориальные подразделения РГКП «Центр судебных экспертиз МЮ РК» и получить платную услугу на договорной основе по исследованию маркировочных обозначений автомобиля, так как, купив «криминального коня» вы обречены на долгие судебные разбирательства, невозможность его эксплуатации и дальнейшего отчуждения.

Для получения платных услуг обращаться по адресу: г.Талдықорған, п.Отенай, ул.Жасулан 2«б», тел/факс: 8 (7282) 41-04-21, e-mail: taldykorgan@cse.kz

Г. САБИТОВА,
главный эксперт Института судебных экспертиз по области Жетісу

Дүйсенбі - Понедельник, 22 қыркүйек

05.00 «Ұлы дала ойында-ры»
06.00 Телехикая «Пәленшеевтер»
07.00, 08.00.08.55 «Оян!»
07.50, 18.00 Новости
08.35 Глобальные события
10.30 М/с «Белка и стрелка. Тайны космоса»
11.00 «Бегом за деньгами»
12.00, 20.00 Телехикая «Ар алдында»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
14.30. 19.30 Жаңалықтар
14.40 «Өзекті»
15.10 Хақың бар
15.30 Айтыс айнасы
16.00, 23.40 Сериал «Мажор-4»
18.30 Пульс планеты
19.00 Жер-жаһан
22.40 «КешREC»
01.40 Сериал «Перекресток»

06.00, 04.00 «Өзіл студио»
06.30, 03.00 TikTok show
07.00, 02.40 «Time Vine» ойын-сауық
07.30, 01.40 «31 әзіл» ойын- сауық
09.00 «Күліп All» ойын-сауық
09.40 М/с «Пингвины Мадагаскара»
10.40 М/с «Аватар: Легенда об Аанге»
11.10 М/с «Губка Боб»
13.10 Худ. фильм «Младенец на прогулке»
15.40 Худ. фильм «Перевозчик-2»
17.40 Худ. фильм «Перевозчик-3»
20.00 Информбюро (рус/каз)
21.00 «Әділдік алаңы» ток-шоуы
22.10 Худ. Фильм «Заложница»
00.10 «Айдаһарлар шайқасы» телехикаясы
03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық
04.20 «1001 Өзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина
05.20 «Ризамын» ойын-сауық

06.02 Телехикая «Байтақ жерім»
06.30 Шаншар» 60+60»
08.00 Телехикая «Жүрекке жазылған жол»
09.00 «Фактор страха»
10.00, 20.00 Сериал «Великолепный век. Кесем»
11.20, 21.10 Сериал «Стамбульская невеста»
14.00 «Жарқыраған жұлдыз»
15.20 Өзілің жарасса
16.40 Сериал «Карадайы. Бесценная правда»
18.00 Жаңалықтар
18.30, 23.20 Телехикая «Кеш келген махаббат»
19.30 Новости
00.00 Жаңалықтар
00.30 Новости
01.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
02.00 Сериал «Пока Станица спит»
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 «Q-елі»
04.40 Телехикая
05.53 Үзіліс

Сейсенбі - Вторник, 23 қыркүйек

05.00 «Ұлы дала ойында-ры»
06.00 Телехикая «Пәленшеевтер»
07.00, 08.00, 08.55 «Оян!»
07.50, 18.00 Новости
08.35 President
10.30 М/с «Белка и стрелка. Тайны космоса»
11.00 «Бегом за деньгами»
12.00, 20.00 Телехикая «Ар алдында»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
14.30, 19.30 Жаңалықтар
14.40 «Өзекті»
15.10 «Әлеумет»
15.30 «Дәстүр»

16.00, 23.40 Сериал «Мажор-4»
18.30 Пульс планеты
19.00 Жер-жаһан
01.40 Сериал «Перекресток»
22.40 КешREC

06.00, 02.40 «П@аутина»
07.00 «Koremiz-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
11.55 «Давай поженимся!»
12.55 «Пусть говорят»
14.10, 02.20 «Новости»
14.20, 02.30 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike»
18.30.03.20 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koremiz-шоу». Жаңа маусым
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «За первого встречного»
01.10 Ночной кинотеатр. «Убойная сила-6»
03.45 «Той базар»

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25 «өкінбе сен»
09.00 Вечерние новости
09.40 Сериал «Пальцы»
12.00 Сериал «Реванш»
14.20 Сериал «Бессмертник»
16.20 Сериал «Кольцо с рубином»
18.30 Док. фильм «Преступные 90-е»
19.00 Сериал «Однажды в Чукурова»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Пальцы»
00.10 Сериал «Реванш»
02.10 Сериал «Бессмертник»
03.40 Сериал «Кольцо с рубином»
05.10 «Өкінбе сен»
06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Әсем әуен»

12.00 «Аман болайық» /тікелей эфир/
12.40 «Әсем әуен»
13.05 «19 аймақ»
13.40 «Баспасөзге шолу»
14.00 «Әсем әуен»
14.30 «Фибрат»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Аялдама»
17.05 «Ой-сарап»
17.35 «Әсем әуен»
18.00 «19 регион» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Ауылдан адам көшкенмен...»
19.45 Әсем әуен
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 К/ф «Менің кумирім»
22.40 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Өзіл студио» ойын-сауық
06.30, 03.00 Tik Tok show
06.50, 20.00 Информбюро (рус/каз)
08.00, 01.40 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Күліп All» ойын-сауық
09.40 М/с «Пингвины Мадагаскара»
10.40 М/с «Аватар: Легенда об Аанге»
11.40 М/с «Губка Боб»
12.30 Худ. фильм «Перевозчик-3»
15.00 Худ. фильм «Послезавтра»
18.00 Худ. фильм «Нью-Йоркское Такси»
21.00 «Әділдік алаңы» ток-шоуы
22.10 Худ. Фильм «Заложница-3»
00.40 «Айдаһарлар шайқасы» телехикаясы
02.40 «Time Vine» ойын-сауық
03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық
04.20 «1001 Өзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина
05.20 «Ризамын» ойын-сауық

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая «Байтақ жерім»
06.30 Шаншар» 60+60»
08.00 Телехикая «Жүрекке жазылған жол»
09.00, 00.00 Жаңалықтар
09.30, 00.30 Новости
10.00, 20.00 Сериал «Великолепный век. Кёсем»
11.20, 21.10 Сериал «Стамбульская невеста»
14.00 Художественный фильм
16.40 Сериал «Карадайы. Бесценная правда»
18.00 Жаңалықтар
18.30, 23.20 Телехикая «Кеш келген махаббат»
19.30 Новости
01.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
02.00 Сериал «Пока Станица спит»
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 «Q-елі».
04.40 Телехикая
05.53 Үзіліс

Считать недействительными утеранные бланки ИБР Россия № 0802578, а/м 338BLK02- 03ANPO2, Россия – 0802580 а/м 660 BLR 02 05ANQ02. ИП «Ахметова», ИНН 010907601575

Сәрсенбі - Среда, 24 қыркүйек

05.00 «Ұлы дала ойында-ры»
06.00 Телехикая «Пәленшеевтер»
07.00, 08.00, 08.55 «Оян!»
07.50, 18.00 Новости
408.35 «Народный контроль»
10.30 М/с «Белка и стрелка. Тайны космоса»
11.00 «Бегом за деньгами»
12.00, 20.00 Телехикая «Ар алдында»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
14.30, 19.30 Жаңалықтар
14.40 «Өзекті»
15.10 «Біздің назарда»
15.30 «Көзқарас»
16.00 Сериал «Мажор-4»
18.30 Пульс планеты
19.00 Жер-жаһан
22.40 «КешREC»
23.40 Сериал «Отпуск по собственному желанию»
01.40 Сериал «Перекресток»

11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/
12.50 «Әсем әуен»
13.05 «19 регион»
13.40 «Әсем әуен»
14.30 «Ауылдан адам көшкенмен...»
14.45 Әсем әуен
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Менің кумирім»
17.05 «Ой-сарап»
17.30 «Жетісу әуендері»
18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.00 «Мақсатына жеткендер»
19.30 «Агро аймақ»
19.40 Әсем әуен
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 «Аналар күні»
22.40 «Әсем әуен»

06.00.02.40 «Паутина»
07.00 «Koremiz-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
11.55 «Давай поженимся!»
12.55 «Пусть говорят»
14.10, 02.20 «Новости»
14.20, 02.30 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike». Жаңа маусым
18.30, 03.20 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koremiz-шоу». Жаңа маусым
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «За первого встречного»
01.10 Ночной кинотеатр. «Убойная сила-6»
03.45 «Той базар»

07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.25 «Өкінбе сен»
09.00 Вечерние новости
09.40 Сериал «Пальцы»
12.00 Сериал «Реванш»
14.20 Сериал «Бессмертник»
16.20 Сериал «Кольцо с рубином»
18.30 Док. фильм «Преступные 90-е»
19.00 Сериал «Однажды в Чукурова»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Пальцы»
00.10 Сериал «Реванш»
02.10 Сериал «Бессмертник»
03.40 Сериал «Кольцо с рубином»
05.10 «Өкінбе сен»
06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Өзіл студио» ойын-сауық
06.30, 03.00 Tik Tok show
06.50, 20.00 Информбюро (рус/каз)
08.00, 01.40 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Күліп All» ойын-сауық
09.40 М/с «Пингвины Мадагаскара»
10.40 М/с «Аватар: Легенда об Аанге»
11.40 М/с «Губка Боб»
13.00 Худ. Фильм «Заложница»
15.10 Худ. Фильм «Заложница-3»
17.50 Худ. фильм «13-и воин»
21.00 «Әділдік алаңы» ток-шоуы
22.10 Худ. фильм «Хитмэн»
00.10 «Айдаһарлар шайқасы» телехикаясы
02.30 «Time Vine» ойын-сауық
03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық
04.20 «1001 Өзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина
05.20 «Ризамын» ойын-сауық

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая «Байтақ жерім»
06.30 «Мен...» Айгүл Иманбаеваның шығармашылық ән кеші
08.00 Телехикая «Жүрекке жазылған жол»
09.00, 00.00 Жаңалықтар
09.30, 00.30 Новости
10.00, 20.00 Сериал «Великолепный век. Кёсем»
11.20, 21.10 Сериал «Стамбульская невеста»
14.00 Художественный фильм
16.40 Сериал «Карадайы. Бесценная правда»
18.00 Жаңалықтар
18.30, 23.20 Телехикая «Кеш келген махаббат»
19.30 Новости
01.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
02.00 Сериал «Пока Станица спит»
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 «Q-елі»
04.40 Телехикая
05.53 Үзіліс

АДАМЗАТ АҚИҚАТЫ

Жалғасы. Басы өткен санда

Жапондық тарихшы Джит-судзо Тамуран қытайдың Геродоты Сыма Цяньнің б.э.д. 91 жылы жазылған жазбасы негізіне сүйене отырып: «Шығыс пен Батыстағы (Европа) қоғамдық біртұтастану өз бастауын Солтүстік Азияның хун-түріктері, аттылы көшпенділерінің бөлінуі мен миграциясынан алды» десе, Махмұд Қашғари бабамыз «Диуан лұғати ат-Түрік» еңбегінде: «Қытай елі түркілік ел, мұнда тұрып жатқан табғаш, қытай мен таңғұттар түркілік тайпалар. Қытайлық иеографилдерді де түріктер ойлап тапқан» – дейді. Меніңше, осы пікірдің астарында көп шындық жатыр. Шыңғыс қағанның жалпы моғолдар тарихымен көптен айналысып жүрген Хасен Қожа-Ахметтің пікірі де осыған кірігеді. «Жоғарыда тоқталғанымыздай, Хуанхэнің (Сары өзен) оңтүстігіне кеткен шығыс түрік моғолдарының бір бөлігі (хунну, дунху (сяньби), тоба т.б.) 304 жылдан бермен қытайдың өз ішінде ондаған мемлекеттер құрды! Ал моғол түріктерінің хунну, дунху, телелерден тұратын солтүстік бөлігіндегілер Жужан, Түрік және Ұйғыр қағанаттары кезінде араласып кетіп, 1206 жылы түркілік Қият руынан (хундық Хуан руы) шыққан Шыңғыс ханның жанкештілігімен Мәңгі ел (Еке Моғол Ұлысы) шаңырағын көтереді. (Шетелдіктер Моңғолға айналдырып жіберген). (Хасен Қожа-Ахмет. Тюрки на Востоке. А., 388-б. Издательство «Арыс», 2021).

Ақиқаттан ары таза жандардың қашақтамасы хақ! Соның дәйегіндей, қытайлық зерттеуші Цзинь Чжо хуннулар турасында былай дейді: «Олар Яо билігі тұсында (б.э.д. 2357 ж.) Хунь-юй, Чжеу династиясы кезінде (б.э.д. 2255 ж.) Хяньюнь, Цинь династиясы уақытында (б.э.д. 223-206 жж.) Хунну деп аталған» – десе, И.Бичурин: «Хунну, по азиатским историкам Дом Могулл-хана, царствовал в западной половине Монголии; орда его стояла под Хангаем (близ Орхона); владения его простирались от Калгана к северу за Байкал, к западу до Тарбагатайских гор» – деп таратады. («Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена». Т.І.). Байқап отырсыздар, хунну дегеніміз – азиялық тарихшылар бағамы бойынша да моғолдар екен! Жалпы, қытайлар «тата» деп қысы-жазы ағаш үйлерде тұратын өз түсініктеріндегі «жабайы» көшпелілерді атаған. Сөйтіп бұл сөз ху, хунну ұғымдарын алмастырған. Тұрандық түріктерді, хунну мен дунхуды ху деп атауының өзінен бұлардың бәрінің бір тамырлас жұрт екендігін салған жерден аңғарасыз!

Тәуелсіздік алып, өшкенімізді жандырып, кеткенімізді түгендей бастаған елең-алаң шағымызда тарихшы, жазушы Қойшығара Салғараұлы Қытайға еліміздің дипломатиялық жүйесі арқылы барып, үш жылдай уақыт тари-

хи деректерді саралап қайтқан еді. Сондағы басты тоқтамы: «Біздің бүгінгі төл баламасын таба алмай, қытайлық аталуын әрқайсымыз өзімізше құбылтып: сиунну, хунну, гунны, ғұн, хун деп жүрген халқымыздың шын аты – «моғол», қалғанының бәрі жасанды, жамау ат! Егер көшпелілер тарихын көшкен елдің көшінің ізімен жүріп, қай халықтың қашан, қайда барғанын, онда кімге қосылып, кімнен бөлінгенін және бөлінгенде, немесе біріккенде қандай халықтық атауларға ие болғанын саралай көрсетіп жазған болса, әрине, көпшілік жұрт байырғы моғолдар мен кейінгі Шыңғысхан көтерген Моғол империясы моғолдарының кімдер екенін бірден түсінген болар еді. Бірақ, амал қанша, ондай тарих әлі жазылған жоқ. Соның салдарынан көшпелілердің халықтық атауының тарих сахнасынан бірде көрініп, бірде көрінбей кетіп, араға ғасырлар салып барып, қайталанып отыратын заңдылығын қатардағы оқырман түгілі маман тарихшылар да

әлі толық сезіне алмай келеді. Моғол атауы да жоғарыда сөз болған түрік атауы секілді тарих сахнасына бірнеше келіп, кеткен! («Түрік әлемі», Астана, «Елорда», 222-223-бб. 2000).

Тегінде, қытайдың тарихи бастауаттарында дәлдік пен ақиқат басым. Оны сол жаққа барып зерттеп қайтқан өз мамандарымыз да жиі айтып жүр. 1923 жылы советтік түркологияның ең ірі қайраткерлерінің бірі, көрнекті ғалым Б.В.Бартольд: «Бичуриннің еңбектері тұтас бір ғылыми-зерттеу институтының ондаған жылғы зерттеу еңбегіне пара-пар» – деген еді. Бүгінде біз де Иакинф атамиздың өткен тарихымызды зерделеген ерен еңбегіне бас иеміз. «Х.ж.с.б. 1764 жылы басталған мыңқолдар (моғолдар) тарихы б.ж.с. 1115 жылына келіп тіреледі. Содан кейін 31 жыл бойы Қытай тарихшылары олар туралы ләм деп ауыз ашпайды. Олар туралы ешқандай мәлімет бермейді. Содан кейін қайтадан жазылған тарих, қайтадан «Мыңқол тарихы» болып жалғаса береді» – деп тайға таңба басқандай бедерлейді. (Никита Бичурин (Иакинф). «Орта Азияны мекендеген халықтардың көне заманғы тарихы», 65-б. Астана: «Аударма». Орыс тілінен ауд. Әкім Тарази).

Арғы түбіміз ашылмай жатқан түпсіз айдын-шалқар! Елден бұрын жаһанға өркеніет самалын естіргенімізді айтсақ, тіптен алыстап кетеміз тақырыптан! Бичурин атаған ұлы моғолдардан бергі кезеңдер – тұнып тұрған

түркілік тарихымыз. Бір тілді, тектес те ділдес, діндес бір халық. Тарихтың тулаған толқынында әлдісі әлсізін бөктергіге іліп кете барар заманалар көшінде ел атауының биліктегілердің ру-тайпасы мен есімдеріне қатысты алмасып тұрғанын көресіз. Ал сол елдік, халықтық табиғат-танымы, түйсіктілеуі, құрылымдық жүйесінен пәлендей айырмашылық таба алмайсыз. Міне, сондықтан да Қойшығара ағамыз былайша қорытады: «Мұның солай екеніне ғасырлар қойнауының тым тереңіне сүңгімей-ақ, тарихқа мәлім соңғы екі мыңжылдықта Ұлы Дала төсінде бірінен кейін бірі өмірге келген ғұн Еділдің (Атилань), түрік Бумынның, моғол Шыңғыстың құрған мемлекеттерінің ішкі құрылымын, сыртқы болмысын салыстыру арқылы да көз жеткізуге болады. Сонда біздің жыл санауымызға дейінгі ғасырлардағы көшпелілер тарихын жазған грек-рим және парсы жазушыларының хеттердің тұрмыс-тірлігін киммерлер-

ге, киммерлердікін скифтерге, скифтердікін сарматтарға ұқсайды деп, тарта беретіні де, болмаса көне қытайлықтардың сиуннудың (хуннудың) тұрмыс-тірлігін дунхуға, дунхудікін жужанға, жужандікін сәнбиге ұқсайды деп, еш айырмашылық таппайтындарының да мәнісі аңғарыла бастайды. Мысалы, тіпті, әріні қойып, бергі қытай тарихшыларының Орталық Мемлекетпен әр кезеңдерде байланыста болған түрік, тибет, маньжур, моғол тілдес көшпелі халықтар туралы жазғандарын оқып отырып, әлгілердің тұрмыс-тіршілігінен пәлендей айырмашылық таппай, бүкіл әңгіме тек бір халық жайында ғана болып жатқандай әсерде қаласыз. Мұның бәрі, белгілі орыс шығыстанушысы В.В.Григорьев әділ атап көрсеткеніндей, қытайлықтардың өздерімен байланысқа шыққан көшпелі халықтарды бір-бірінен ажырата алмағандықтарынан емес, керісінше олардың мемлекеттік құрылым жүйесінде анау деп айтар айырмашылықтың шын мәнінде жоқтығынан, болса да, тіпті мардымсыздығынан». (Сонда, 155-156-бб.).

Осынау екі негізгі пікір тоғысып қана тұрған жоқ, іштей бірін-бірі толықтырып, шындықтың шырайын ашып тұр емес пе?! Тілеуберді Әбенайұлы «Түгел тауарихтың түбінде не жатыр?» атты кітабында бұл шетін жайтқа тән Рашид ад-Диннің соқталы пікірін былайша тәржімалайды: «Олардың тарихи жазбалары мен шежірелерін

зерттемеген маман түрік руларының немесе моғұл руларының және олардың әрбір тармақтарына дейін бір екенін қайдан білсін. Бұл екі атау да, олардың түпкі (жалпы) аты болатын». («Шыңғысхан» журналы, 126-б. №4, 2012 ж.).

Жиырма бірінші ғасырдағы Қ. Салғараұлы мен он төртінші ғасырдағы Рашид ад-Диннің, он тоғызыншы ғасырдағы Бичуриннің толғақты тұжырымдары бір арнада тоғысып тұр емес пе?! Яғни, түрік пен моғол атауларының арасында ешқандай айырмашылық жоқ екеніне көз жеткіземіз. Бұл үшін ешкімді кінәлаудың реті жоқ деп білемін, өзіміздің өзекті тамырымыздан ажырап қалдық қой, небір зұлматты заман, сұрқия саясат тұсында!

Н. Бичурин, жарықтық, көк түріктерді, моғолдарды, хұндарды, сақтарды, үйсіндерді, одан кейін тарих бетіне ілінген басқа халықтарды «суть один народ» деп қайта-қайта айта береді. Оған біз мән бермей келдік. Корея жарты аралынан бастап Дунай, Днепр, Карпат тауларына дейінгі аралықта мекендеген халық негізінен бір халық болған, бір тілде сөйлеген. Соның бәрін ескермей, түрлі халықтар табан астында пайда болған сияқты қабылдап келгеніміз өкінішті! Бұл пікір әсіресе Л.Н. Гумилевтің еңбектерінде көп қайталанады. «Здесь кончается история этого народа, дальше начинается история другого народа» – деп басқа халықтың атын атайды. Сонда, шамамен алғанда, ылғи үш-бес миллион көлемінде өсіп-өркендеп, қайта азайып, қайта көбейіп жататын, атқа мінгенде қаһарына ешкім төтеп бере алмайтын бабаларымыз бір түнде ғайып болып кетіп, қайтадан атқа мінген үш-бес миллион халық шыға келетін сияқты көрінетін. Ақылға сыймайды. «Осындай пікір айтылуы мүмкін ғой» дегендей, Н. Бичурин әкей «они суть один народ» деп үсті-үстіне қайталай береді! Рухы шат болғай!

Жаңа өзіміз тоқталып өткендей, Қойшығара Салғараұлының ой-пайымдауларында шындықтың шырағы маздап тұр. Қайта бір оралалық: «Орыстың әйгілі шығыстанушы ғалымы Н.Я.Бичурин бастаған біраз зерттеушілер XIX ғасырда-ақ осы «татар-моңғол» параллелі мен «дунху-сиунну» параллелін бір-бірімен салыстырып, осылай аталатын халықтардың бастан кешірген оқиғаларын тыңғылықты зерттеу бары-

сында бұлардың арасындағы бірлікті ашып көрсетіп, ежелгі қытайлықтардың «сиунну» деп жүргендері «байырғы моңғолдар», ал «дунху» дегендері «байырғы татарлар» деп қорытынды жасаған-ды! Бұл – түп негіздің бірлігінің, яғни жазба деректің сиуннуымен ауызша деректің моғолының бір халық екендігінің айғағы. Мұндай деректің барлығын және олардың тарихи шындыққа жауап бере алатынын білген, түсінген зерттеушілер болған. Олар да «хунну дегеніміз моғол, дунху дегеніміз татар» деп пайымдаған. Бірақ ғылым үстем таптың қол шоқпарына айналды да, олай дегендердің үнін шығартпады, жазғандарының көпшілік назарына ілігуіне мүмкіндік бермеді. Екіншіден, тіпті, назарға іліккеннің өзінде оны түсінуге көпшіліктің дайындығы жоқ еді. Орыс тарихшыларының татар-моңғол шапқыншылығы туралы жазғандарын ғана оқып, сонымен санасына «татар-моңғол езгісі» деген ұғымды сіңіріп үлгерген жұртшылық олардың атауының біздің жыл санауымызға дейінгі үшінші ғасырда, яғни татар-моңғол шапқыншылығынан он алты ғасыр бұрын өмір сүрген дунху мен сиуннудың атауына неліктен айналатынын қабылдай алмады. Дәлірек айтсақ, қабылдағысы келмеді». (Сонда, 226-б.).

Тарихшы ағамыз соқырға шырақ ұстатқандай-ақ жайып сап тұр. Иланбаймыз. Кезінде: «Новая держава Чингисхана выступила, таким образом, «наследницей» тюркского каганата и Монгольского (могольского) улуса» (Лев Гумилев, «От Руси к России», 382-б.) деп шырылдаған түркітанушыға да сенбегенбіз. Демек, Ұлы қаған өзінің күндіз күлкі, түнде ұйқандан баз кеше жүріп құрған қағанатының атына ертедегі Ер Моғол – патша Моғолдың, Ұлы бабасының есімін алған ғой! Бүгінде билік үстіндегілер күнге мың мәрте қайталайтын ұрпақтар сабақтастығы, үндестігі дегеніміздің өзі түйсікті пендеге осы емес пе?!

Тіпті адами ақылға салсаң да түп шежіреміз аясында бәрі аңғарылып тұр. Бір атаның Моғол, Татар атты егіз баласы. Өсті, өркендеді, өз алдына ұлыс атанды. Бір-біріне күш көрсетті. Замана ағымы солай еді. (Бүгін де оңып тұрғанымыз шамалы). Мәселен, татар хандығы Шыңғыс қаған өмірге келер тұста дәуірлеп тұрған. Моғолтектілерге күн көрсетпеген. Татарларды шет жұрттықтар да көбірек білген. Өзге түркілік тайпалар білестіктеріне айдап салған. Көмек беріп жазалатқан.

**Әміре ӘРІН,
Бүкіләлемдік Шыңғысхан
академиясының академигі,
Қазақстанның Құрметті
жазушысы, ғылым магистрі,
Қазақстан Журналист-тикасы
академиясының академигі,
Алматы облысының
Құрметті азаматы.**

Жалғасы келесі санда.

ЖАТ ЖАЗДЫМ ҚАЛАМ

Жалғасы. Басы өткен санда 6-шы кітап 1937 жылы Мәдібек, Жүніс және Нұржігіттің қытай жеріндегі ағайын туыстарына жіберген хаты. 3-ші шілде сиыр жылы. Хат жаздым ағаларға дұғай-дұғай, Сыртыңнан біз де жүрміз қалың сұрай. Ағалар аман болсақ көрісерміз, Тысқары топырақтан қылса Құдай. Бұл күнде аман-есен сіз бар, Біз бар, Кереміз аман болсақ жаз бар, Күз бар. Тауға тау қосылмайды дүниеде, Қосылар адамға адам деген сөз бар. Сіздерден бір-екі рет хат та келген, Қуандық сөздеріңе аман деген. Сөздерін бұрынғының қуат көрдік, Көрісер деген бар ғой өліспеген. Көп сәлем Дастанменен Дастанбайға, Сіздердей жөн білетін адам қайда? Ауылдың ұйымдасқан шаруасында, Сиынып жүреміз ғой бір Құдайға. Досжан мен сәлем жаздым Бершімбекке, Қашықтап дәм бұйырып кеттік шет-ке. Мәдібек, Жүніспенен бұл Нұржігіт, Хат жаздық қалам алып бізді сөкпе. Тағы да сәлем айтам Аманжолға, Кім үгіт айта алады ақылы молға. Аманжол бізге арнап салған хатың, Мамырдың үші күні тиді қолға. Аманжол, өкпең барма Нұржігітке, Алмапсың мені ауызға қылдым өкпе. Көзбе-көз амандасып жүрмесек те, Аманжол, сәлем менен, аман көп те. Қарлығаш хат жазайын Үмилаға, Зәуре шешем Тұрар мен сізге мына. Көп айдың көрмегелі жүзі болды, Жүрмісіз аман-есен, Қасым аға. Хат жаздым келініміз Алтынбала, Бақ қонған ер жігітке жарқын сана. Шырағым, барған жерің құтты болсын, Сізге айтам Аманменен Тынысбала. Оқыдық сіздің жазған хатыңды да, Шырағым, Қожахмет күйеу бала. Жұмақыз, хат жазайын қарындасым, Сіз десе жорғалайды қарындашым. Ағалар кіна қояр шақ емес ол, Бір күнде қорғалады әркім басын. Хат алып осы күнде хат берістік, Бұған да көп шүкірлік біз десістік. Өсіреп амансың ба Жүсіп аға, Бекпенен Шерияздан деген бала. Сәдібек, Құтжан жеңгей, Өбдірасыл, Жүр ме ойнап, аман-есен бала-шаға. Жүрмісіз Абдолла ағай аман-есен, Көп сәлем дұғай-дұғай Қамилаға. Жат болдық сіздерменен бірге жүрмей, Алыстан амандасып, жақын келмей. Ағалар аталмаған айып етпе, Қалыппыз балалардың атын білмей. Сәдібек, азда болса білімің бар, Кейбіреу білімдіге болып жүр зар. Сәдеке, бір-екі рет хат салыпсыз, Атауға Нұржігітті қылдың ба, ар. Нұржігіт қалам алып жазады хат, Естіген амандыққа көңілім шат. Сәдеке, бір заманда қандай едік, Өтпей-ақ бір-екі жыл болдың ба жат.	Қымбатты қимас туыс Сәдібегім, Мені сіз ұмытқаның емес пе ұят. Әншейін хат ішінде сөйлесеміз, Болмаса жеткендей ме сізге қуат. Хатымның өзі де бір, көзі де бір, Сыртынан сөйлескеннің бөзі де бір. Кімге айтам жалпылама бұл сөзімді, Қадірлес замандас деп айтамын құр. Келуге амандасып қылмаймын ар, Әркімнің жіпсіз байлау кісені бар. Сіздермен жүздесіп бір сөйлескенше, Қандай күн қандай минут, сәт сағат бар. Жүре бер аман-сау боп Сәдібегім, Табылар жаза берсем сөзім тегін. Тоқтайын ой жинақтап осы жерде, Кейінге алып қалдым сөздің көбін. Ұсынсаң қол жете ме туған айға, Сізбенен біздің мекен әлде қайда? Қадірлі қария едің жөн білерлік, Көп сәлем дұға-дұғай Керімбайға. Нұржігіт тағы қолға қалам алды, Сағынып ағайынды хатқа салды. Көп жылдың көрмегелі жүзі болды, Рахат аманбысың, Тілебалды. Қылмасын ағайындар өмір қысқа, Алыстап дәм бұйырып кеттік тысқа. Көп сәлем жөнді білер қайран аға, Баласы Баяеділдің Ыдырысқа. Табамын жаза берсем сөздің ебін, Тастадым асығыс боп сөздің көбін. Білмедім көбіңіздің атыңызды, Сөкпесін келін-кешек жеңгелерім. Дәм тұзы таусылған жан кеткен шығар, Аман бол жолыққанша өзгелерің. Ыдырыс, аға едің көңіл сүйген, Тоқыған санаға ақыл, сөзді сүйген. Көрісер өліспеген деген бар ғой, Біздағы тірі адамбыз кебенек киген. Хат жазып амандықтың айттым жайын, Бітпейді жаза берсем сөзім дайын. Өзіңде осы ауылдың баласы едің, Мейірахан Түстікбайым. Жазушы бәрін жазып атын атар, Кейбіреу еңбек етпей қарап жатар. Қаратал жағасында күріш ектік, Аманба, Көрім, Сәттар, Сейтжапар. Көп сәлем Жолдыбай мен Сейтімбетке, Жайылған ат-атағы осы көпке. Жазайын сіздерді де хатқа қосып, Жазылмай қалғандарың, айып етпе. Қалдыбай аман жүрме, әй Шәймерден, Дәм тартып қоныс алған талай жерден. Мұқысов Қанапия бастап еді, Болған еді біраз адам соңына ерген. Алланың бәрі - дағы бұйрығы ғой, Бола ма оны жауып елден көрген. Табылар жаза берсем өлең тегі, Өлеңнің ойлай берсең бар ма шегі. Аман ба, Жанболаттай ардақты аға, Тағы да Толқынбектің Қызырбегі. Пара жесе би іші жарылмай ма, Ашуға ерген ақылдан арылмай ма. Сырымбет атамыздың ұрпағы еді, Дегейсің бізден сәлем Сәлімбайға. Оқыңдар осы хатты алғандарың, Бар шығар неше түрлі армандарың? Осында аты аталмай қалған адам, Өкпелеп ренжіме қалғандарың. Ел бар деп қарамадың арыңызға, Қарамай бұл жердегі халқыңызға. Бұл хатты осы жерде тоқтатайын, Көп сәлем тағы-тағы жалпыңызға. Мұны оқы Абдолла ағай, Сәдібегім, Ер жігіт дұшпаннан алар кегін.	Шежіреші әрі жырау - Нұржігіт Жүнісбеков Отырып осы үшеуіміз сәлем жаздық, Нұржігіт, Жүніспенен Мәдібегің. Нұржігіт мұны жазған мен менің атым, Сіздерге бара қалса осы хатым. Ағалар, енді бізге ренжіме, Осымен тоқтатайық сөздің артын. Мен жаздым осы өлеңді алып қалам, Болғанда біреу жүйрік біреу шабан. Егер де қате болса оқығандар, Түзерсіз ырғағы да болса жаман. Ағалар осылайша жаздым өлең, Сіздерге көп ойланып көңіл бөлем. Асығыс кемі болса қарамадым, Тезірек жіберуге поштаменен. Тілейміз көрісуге жалғыз хақтан, Кейбіреу көңілі өсіп қылар мақтан. Айтайын білгенімше біраз сөзді, Қал-жайды білсең болды біздің жақтан. Қолыма қалам алдым басым аман, Түзелді жылдан жылға біздің заман. Шығын бар, өлім-жітім біраз ғана, Қалған ел, бала-шаға бәрі де аман. Гүлденді еліміз де жеріміз де, Хат таниды әйелменен еріміз де. Отыр ел сауып сиыр, бие байлап, Тамақ тоқ, киім бүтін тегі бізде. Жыл сайын түрлі дақыл дөнін алып, Ішіп-жем жетіп жатыр тамақ қалып. Айналды ауыр жұмыс машинаға, Комбайын береді орып, мая салып. Айдаймыз бір өнім бар қызылша деген, Машина берді оны тағы да алып. Бәрі де қол бейнетті жеңілдетті, Қарайды көрген адам аң-таң қалып. Осы күн жеріміз бай, еліміз бай, Жүреміз еш нәрседен қылмай қауіп. Мінеки құшағымыз жаюлы тұр, Егер де келсеңіздер көңіл ауып. Аман бол қайда жүрсең, туыстарым, Түбінде бірін-бірі алар тауып. Осылай ел мен жұрттың айттық жайын, Ағалар ойлап көрсең өтті-ау уайым. Япырай балалықпен біле алмаппыз, Осы күні қадірі өтті қарияның. Аман бол аға-іні, ақсақалдар, Көрі-жас, үлкен-кіші барлық жандар. Болыпты көрмегелі дәл алты жыл, Жақсы ма ағайын-дос, сіздің қалдар. Ойласақ кетесіздер көңіл бұзып, Сіздер де кетпеңіздер күдер үзіп. Айтайын қайта айналып қарияны, Демеңдер мұнысы не, қайта мүжіп. Өлеңім иә дұрыс па, иә теріс пе, Ұзақтап кеттіңіздер тіпті өріске.	Аруақ қонған атақты Малай ауылы, Жанболаттағы сәлем де Жанпейіске. Керімбай, Тастабай мен Қасым, Тастан, Болады дос та қастан, қас та достан. Ыдырыс, Абдолла ағай, Сәдібегім, Әр істі жақсы жаман, Құдай қосқан. Алыстап кеттіңіздер талай жерге, Қол жеткен шықтыңыздар биік өрге. Аман бол, қайда жүрсең туысқаным, Елестеп көрінбедің біздің көзге. Сіздерде, біздерде де көп арман көп, Бәріміз қосылғанша кім бар кім жоқ. Үмітсіз шайтан деген бір сөз бар ғой, Әйтеуір, тірлігіміз көңілде тоқ. Сіздерді күнде айтамыз сағынғаннан, Демеңдер сабыры жоқ не қылған жан. Арба мен асықпаған қоян алар, Бір кезде қосылармыз болсақ аман. Дәм айдап жат болдыңдар бізден кетіп, Қаңбақтай жел аударған жерге жетіп. Көрерге жазса түбі бір көрерміз, Ағалар жүре бергін қалт-құлт етіп. Сөзіміз көшіп кел –деп, сіздерге айтар, Уайымдап ештеңе жоқ басты шайқар. Туыстар осы хатым барысымен, Тездетіп амандықпен жауап қайтар. Ашылар жаза берсе сөздің кілті, Әркімнің әр нәрседен бар үміті. Бұл хатты осыменен түйіндейін, Жазушы Жүнісбектің Нұржігіті. *** Түстікбай деген жігітті үкімет Қытайға қашқалы жүрсің - деп ұстап, Жұмаділ Сатанұлының жағадағы тамының кілетіне қамап, мұны Жақсымбетте жиен шора табынан шыққан Жүніс Нүсіпбайұлына бақтырып қояды. Сонда Түстікбай «түзге шығамын» - деп Жүністі алдап қашып кеткен. Бұл Түстікбайға Жақсымбет табынындағы Құлет атаның тұқымы Байжанұлы Салқынбайдың қызын алған күйеу еді. Жазған хаттан қалмасын деп Жүністі салып маған Түстікбайға арнап мына бір өлеңді жаздырған болатын. Түстікбай, ұялтар ем келсе кезі, Ұяттан безген жігіт мұның өзі. Бұл Жүніс Түстікбайға өкпелі екен, Сол үшін бұл Жүністің айтқан сөзі. Қаратал мекеніміз болған жаға, Қалай деп Түстікбайға берем баға. Істеген Түстікбайдың иттігі бар, Сол үшін өкпелеймін біраз ғана. Әр істі тұрады ғой Құдай бастап, Үкімет Түстікбайды алған ұстап. Жүнісім орыныма жата тұр деп, Мені сен кеткенің не, жауға тастап. Өкпелеп хат жаздырған Жүніс атым, Мен тартындым шығаруға жаман атын. Түстікбай шоққа тастап қашып кетті, Айналып Жұмаділдің аманатын. Сол жерде Түстікбайды таппай қалдым, Бұл маған дұшпан ба деп ойыма алдым. Түстікбай үй маңына кеткен шығар, Дедім де үйге қарай қайта салдым. Осындай Түстікбайдың қылғаны көп, Мен жүрдім оған сеніп күйеу ғой деп. Ауылға арсалаңдап жетіп барсам, Түстікбай ыза бұған зым-зия жоқ. Түстікбай бұл сенің қылар ісің емес, Мен сенің ойнай тұғын кісің емес. Қашырып Түстікбайды жібердің деп, Сол жерде меніменен болды егес. Түстікбай мені тастап қашып кеттің, Тоқтамай сол қашқаннан Қытай жеттің. Япыр-ай, қашпай тұрсаң не қылады, Алды тар арты кең ғой үкіметтің. Түстікбай дәм бұйырса келер едің, Мысалға, сен де маған сенер едің. Кез келсең бір күндері аман болып, Ұялмай сонда маған не дер едің. Сен бізді бір жұртым деп жүрдің бе алдап, Үкімет кілетке әкеп қойды қамап. Жақындық күйеулікке қарамастан, Сен кеттің бізді орныңа отқа тастап. Түстікбай мен өтірік айтпаймын құр, Көңілімде осындай бір өкпелер тұр. Қас қылып адамға адам не қылады, Мінеки, аман - есен Жүніс те жүр. Нұржігіт мұны жазған Жүнісбекұлы, Жаз деген соң Жүніске жаздым мұны. Әйтеуір, бәрі дағы естелік деп, Жазып едім дүйсенбіде жаздың күні. Ескерту: Түстікбайдың атасы Салқынбай, енесі Мейір, әйелі Ахан. *** 1937 сиыр жылы 20-шы шілде күні Нұржігіттің қытай жеріндегі ағасы Нұрахметке жазған хаты. Хат жаздым қалам алып ағаларға, Сөзімді білген адам бағаларда. Мұндағы қалған інің Нұржігіттен, Көп сәлем үлкен-кіші, балаларға. Дүниеде босқа жүрсең құр қаласың, Өнерсіз қара күшке зорланасың. Азырақ ағаларға хат жазуға, Нұржігіт қалам алып жорғаласын. Ал аға сәлем бердім Нұрахмет, Дәм айдап осы жерден кеттіңіз шет. Біздермен жолыққанша аман-сау жүр, Күн барма, бері қарай бұратын бет. Аман ба, Нұрахмет аға, жеңгем, Аман жүр жолыққанша, Жаңа жеңгем. Сонда жүр біздің аға Нұрахмет, Жүргін деп бауырыңа айта бермен. Аман жүр Нұрахмет қайран аға, Шықпайсыз ешқашан да ойдан аға. Қайтеміз қай күндерде түсіп еске, Сағынып өзіңізді ойлағанда. Көсембай сәлем айтам нағашыма, Дәм тартып кеттің шет ел арасында. Жексенбай, есенбісің, аман жүргін, Көп сәлем Жақсымбеттің баласына. Көсембай, нағашым ең шыққан жерім, Бұтақтап біз сіздерден шыққан өнім. Аман бол жолыққанша, інім Бармеш, Нағашы тағы аман бол, жеңгелерім. Нағашым өсіріп ең бізді сылап, Ажал кеп бірнеше адам қалды құлап. Халипан қайран шешем амансыз ба,
--	---	--	---

Бейсенбі - Четверг, 25 қыркүйек

ХАБАР

05.00 «Ұлы дала ойындары»
06.00 Телехикая
«Пәленшеевтер»
07.00, 08.00, 08.55 «Оян!»
07.50, 18.00 Новости
08.35 «Неосеть»
10.30 М/с «Белка и стрелка. Тайны космоса»
11.00 «Бегом за деньгами»
12.00, 20.00 Телехикая «Ар алдында»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
14.30, 19.30 Жаңалықтар
14.40 «Өзекті»
15.10 «Әсем әндер»
16.00, 23.40 Сериал «Отпуск по собственному желанию»
18.30 Пульс планеты
19.00 Жер-жаһан
22.40 «КешREC»
01.40 Сериал «Перекресток»

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.40 «П@утина»
07.00 «Koreميز-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
11.55 «Давай поженимся!»
12.55 «Пусть говорят»
14.10, 02.20 «Новости»
14.20, 02.30 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike». Жаңа маусым
18.30, 03.20 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koreميز-шоу». жаңа маусым
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «За первого встречного»
01.10 Ночной кинотеатр. «Убойная сила-6»
03.45 «Той базар»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25 «Өкінбе сен»
09.00 вВчерние новости
09.40 Сериал «Пальцы»
12.00 Сериал «Реванш»
14.20 Сериал «Бессмертник»
16.20 Сериал «Кольцо с рубиноМ»
18.30 Док. фильм «Преступные 90-Е»
19.00 Сериал «Однажды в Чукурова»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Пальцы»
00.10 Сериал «Реванш»
02.10 Сериал «Бессмертник»
03.40 Сериал «Кольцо с рубином»
05.10 «Өкінбе сен»
06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы об-

лысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Келін BATTLE» /тікелей эфир/
12.50 «Әсем әуен»
13.05 «19 аймақ»
13.40 «Әсем әуен»
14.00 «Мақсатына жеткендер»
14.30 «Агро аймақ»
14.40 Әсем әуен
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Аналар күні»
17.05 «Ой-сарап»
17.30 «Әсем әуен»
18.00 «19 регион» /тікелей эфир/
18.40 «Әсем әуен»
19.00 «Таза мекен»
19.30 «Ащы да болса...»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 К/ф «Мектеп президенті»
22.40 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Әзіл студио»
06.30, 03.00 «TikTok show»
06.50 , 20.00 Информбюро (рус/каз)
08.00 , 01.30 «31 әзіл»
09.00 «Күліп All»
09.40 М/с «Пингвины Мадагаскара»
10.40 М/с «Аватар: Легенда об Аанге»
11.40 М/с «Губка Боб»
12.40 Х/ф «Нью-Йоркское Такси»
15.00 Х/ф «Хит-мэн»
17.10 Х/ф «звездный десант»
21.00 Худ. фильм
00.00 «Айдаһарлар шайқасы»
02.30 «Time Vine» ойын-сауық
03.20, 05.00 What's up
04.20 «1001 Әзіл»
04.30 Телевикторина
05.20 «Ризамын»

7 КАНАЛ

06.02 Т/х «Байтақ жерім»
06.30 Концерт «Ән салшы, Роза!»
08.00 Т/х «Жүрекке жазылған жол»
09.00, 00.00 Жаңалықтар
09.30, 00.30 Новости
10.00, 20.00 Сериал «Великолепный век. Көсем»
11.20, 21.10 Сериал «Стамбульская невеста»
14.00 Х/ф
16.40 Т/с «Карадайы.Бесценная правда»
18.00 Жаңалықтар
18.30, 23.20 Т/х «Кеш келген махаббат»
19.30 Новости
01.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
02.00 Сериал «Пока станица спит»
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 «Q-елі»
04.40 Телехикая

23.00 Х/ф «Любовь и прочие неприятности»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
07.00, 03.25 «Паутина»
08.50 «Воскресные беседы»
09.00 «Таежный детектив. Живая вода»
13.00 Т/с «Печенье с предсказанием»
17.35 Х/ф «Любовь на 4-х колесах»
20.00 «Аналитика»
20.45 Т/с«Кто я?»
01.20 Х/ф «Грех»

КТК

07.05, 04.00 «ТОЙBESTSTAR»

Жұма - Пятница, 26 қыркүйек

ХАБАР

05.00 «Ұлы дала ойындары»
06.00 «Пәленшеевтер»
07.00, 08.00, 08.55 «Оян!»
07.50, 18.00 Новости
08.35 «Культурный контекст»
10.30 «Белка и стрелка. Тайны космоса»
11.00 «Бегом за деньгами»
12.00, 20.00 «Ар алдында»
13.45, 21.45 «Келінжан-6»
14.30, 19.30 Жаңалықтар
14.40 «Өзекті»
15.10 «Арнайы репортаж»
15.30 «Жұмысшы маман – адал адам»
16.00,23.40 «Отпуск по собственному желанию»
18.30 «Қоғам пікір»
22.40 «Ойна!Q»
01.40 Т/с «Перекресток»

ЕВРАЗИЯ

06.00, 03.15 «П@утина»
07.00 «Koreميز-шоу»
08.00 «Қайырлы таң»
09.00 «Доброе утро, Казахстан»
10.00 «Жить здорово»
10.55 «Модный приговор»
11.55 «Давай поженимся»
12.55 «Пусть говорят»
14.10, 03.00 «Новости»
14.20, 03.10 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike»
18.30, 04.00 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Көреміз шоу»
20.00 «Главные новости»
20.30 «Парламент онлайн»
20.55 «Поле чудес»
22.15 Т/с «Выбирая судьбу»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25, 05.10 «Өкінбе сен»
09.00 «Вечерние новости»
09.40 Т/с «Пальцы»
12.00 Т/с «Реванш»
14.20, 02.10 Т/с «Бессмертник»
16.20, 03.40 «Кольцо с рубином»
18.30 Д/ф «Преступные 90-е»
19.00 Т/с «Однажды в Чукурова»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Т/с «Кремень»
06.10 Кешкі жаңалықтар

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Әсем әуен»

07.30 «Ержан Белғозиев» ән шашу
09.30 Т/с «Кремень»
13.40, 02.30 Т/с «Бессмертник»
15.30, 22.00 Битва экстрасенсов
18.20, 04.50 «Өндер мен жылдар»
21.00 «Портрет недели»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
08.45 «Саулықтың сыры»
09.00 «Апта» (Жетісу облысы)
09.30 «Апта» (Алматы облысы)
10.00 «Апта» (Область Жетысу)

13.05 «19 регион»
13.40 «Әсем әуен»
14.00 «Таза мекен»
14.30 «Ащы да болса...»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 «Мектеп президенті»
17.00 «Спорт-Тіме»
17.15 «Жетісу әуендері»
17.30 «Ой-сарап»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Өзенді өлке»
19.35 Әсем әуен
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 К/ф «Қожайынның балалары»
22.40 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

06.00, 03.30 «Әзіл студио»
06.30, 03.00 «Тик-ток show»
06.50, 20.00 Информбюро
08.00, 01.10 «31 әзіл»
09.00 «Күліп ал»
09.40 «Пингвины Мадагаскар»
10.40 «Аватар: легенда об Аанге»
11.40 «Губка боб»
12.30 Х/ф «Звездный десант»
15.30 Х/ф «13-й войн»
18.00 Х/ф «Лысый нянька»
21.00 Х/ф«День независимости. Возрождение»
23.40 Т/х «Айдаһарлар шайқасы»
02.30 «Time vine»
03.20, 05.00 «Wats up?»
04.20 «1001 Әзіл»
05.20 «Ризамын»

7 КАНАЛ

06.02 Т/х «Байтақ жерім»
07.00 «Таланттан тарту» ақын Талант Арынғалидың шығармашылық кеші
08.00, 12.30 «Жүрекке жазылған жол»
09.00, 00.00 Жаңалықтар
09.30,00.30 «Новости»
10.00,20.00 «Великолепный век. Көсем»
11.10, 21.10 «Стамбульская невеста»
14.00 7-ші студия
15.20 Әзілің жарасса
14.40 Қызықты weekend
16.40 «Карадайы. Бесценная правда»
18.00 «Жаңалықтар»
18.30, 23.30 Т/х «Кеш келген махаббат»
19.30 Новости
01.50 Айгерім Сейфолланың Сырласуы
02.00 Т/с «Пока станица спит»
02.50 «Жұлдызды шаңырақта»
03.30 Q-елі
04.40 Т/х «Ата-ана, бала-шаға»

10.30 «Апта» (Алматинская область)
11.00 «Шашу»
11.40 «Спорт-Тіме»
17.50 «Жетісу әуендері»
12.00 «ДАРА LINE»
12.50 «Әсем әуен»
13.05 «Қылышсыз майдан»
13.40 «Дала сыры»
14.00 Ақындар айтысы
17.00 «Шашу»
17.40 «Әсем әуен»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Абадан»
18.45 «Әсем әуен»
19.00 «Өзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Бір шәугім шай»
21.05 С.Нұрмағамбетованың концерті
23.40 «Шымкентский вариант»

Сенбі - Суббота, 27 қыркүйек

ХАБАР

05.00 «Мандай тер»
06.15 «Кім мықты»
07.30 Концерт «Сезімді қайтейін»
09.30 «Президентский резерв»
10.00 М/ф «Крутые яйца-2»
11.20 «Лунтик»
12.00 Х/ф «Любовь и прочие неприятности»
13.50 Х/ф «Многодедный»
15.15 Қызық таймс
16.30 «Ойна!Q»
17.30 Т/с «Келінжан-6»
20.00 Концерт «Мен...»
22.00 «7 күн»
22.40 «Жұмыр жер»
23.00 Х/ф «Колония»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «ТОЙ БАЗАР»
07.00, 03.30 «П@утина»
09.30 «Қаймақ»
10.05 Х/ф «Я иду тебя искать»
12.25 Т/с «Выбирая судьбу»
17.00 Т/с «Две звезды. Семейный подряд»
20.00 «Асау жаңалықтар»
20.35 «Заң мен ел»
20.55 Т/с «Печенье с предсказанием»
01.40 Х/ф «Кто-нибудь видел мою девчонку?»

КТК

07.05, 03.10 «ТОЙBESTSTAR»
08.00 «Әнім сен едің»
09.00 «Вечерние Новости»
09.20, 21.00 Т/с «Кремень»
13.40, 01.10 Т/с «Бессмертник»
15.30 Битва экстрасенсов
18.00, 04.20 «Ержан Белғозиев» Ән шашу
21.00 Т/с «Мы никогда не будем вместе»
04.10 Т/х «Сен кетпе»
05.20 «Әндер мен жылдар»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.15 «Саулықтың сыры»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Спорт-Тіме»
13.05 М/ф «Көне құмыраның сыры»

31 КАНАЛ

06.00, 05.00 «Әзіл студио»
07.00 «Күліп All»
07.30 «Тәтті шоу»
08.00 «Губка боб»
09.00 «Кунг фу Панда»
09.30 «Готовим с Адель»
10.00 «Телебинго»
10.25 Т/х «Тор»
11.00 Х/ф «Тор»
12.40 Х/ф «Садко»
13.40 Х/ф «Храброе сердце»
15.50 Х/ф «Малефисента»
18.40 Х/ф «Дедпул»
21.10 Х/ф «Джон Уик-2»
00.00 К/ф «Под откос»
01.40 К/ф «Маған назар аудар»
03.10 «Тик ток» шоу
03.30 «Тайм вайн»
03.50 «1001 әзіл»
04.00 «BALA BATTLE»
04.30 «What's up?»
05.30 «Ризамын»

14.00 «Өзенді өлке»
14.35 «Әсем әуен»
15.00 «Аман болайық»
15.45 «Әсем әуен»
16.20 К/ф «Қожайынның балалары»
17.00 «Шашу»
17.40 «Әсем әуен»
18.00 «Қылышсыз майдан»
18.50 «Әсем әуен»
19.00 «Ұлт ұяты»
20.00 «Дала сыры»
20.30 «Апта» (Жетісу облысы)
21.00 «Апта» (Алматы облысы)
21.30 «Апта» (Область Жетысу)
22.00 «Апта» (Алматинская область)
22.35 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

06.00, 04.40 «Әзіл студио»
07.00 «Күліп all»
07.30 «Тәтті шоу»
08.00 «Губка боб»
09.00 «Кунг фу панда»
09.30 «Готовим с Адель»
10.00 Тик-ток
10.25 Т/х «Тор»
11.40 К/ф «Байдың қызын аламын»
13.50 Х/ф «Лысый нянька: спецздание»
16.00 Х/ф «Храброе сердце»
18.10 Х/ф «Малефисента»
20.40 Х/ф «Дед-пул»
23.10 Х/ф «Жажда скорости»
01.40 «Біздің шоу»
04.00 «Тамаша лайф»
05.00 «1001 әзіл»
05.10 «BALA BATTLE»
05.30 «What's up?»

7 КАНАЛ

06.02 Т/х «Тек қана қыздар»
07.00 «Беу, туған жер»
Концерт Құрмаша Маханова
08.50 Жаңалықтар
09.20 Новости
09.50 «Сандық гигиена»
10.00, 20.00 «Великолепный век.Көсем»
14.000,21.10 «Стамбульская невеста»
16.50 Әзіл әлемі
17.20 Х/ф «Отель Мэри-голд»
23.30 7-ші студия
00.40 Т/с «Отречение»
01.00 «Әйгерім Сейфолланың сырласуы»
02.30 Здоровье с Айнур Тажиной
03.10 Q-елі
03.50 «Жұлдызды шаңырақта»
04.50 Т/х «Ата-ана, бала-шаға»

7 КАНАЛ

06.02 Т/х «Тек қана қыздар»
07.30 Х/ф «Отель Мери-голд»
10.00, 20.00 «Великолепный век.Көсем»
14.00, 21.10 «Стамбульская невеста»
16.30 Людям насмех
17.40, 03.00 «Қызық weekend»
19.00 «Жарқыраған жұлдыз»
Жаңа маусым
23.30 Динара Сәтжан
00.50 Әзілің жарасса
01.50 «Әйгерім Сейфоланың сырласуы»
03.50 «Жұлдызды шаңырақта»
04.50 Т/х «Ата-ана, бала-шаға-2»

ЛУК - ОТ СЕМИ НЕДУГ

МОЯ БАБУШКА ПРОЖИЛА 90 ЛЕТ. И ПРЕДСТАВЛЯЕТЕ У НЕЕ ВСЕ ЗУБЫ БЫЛИ ЦЕЛЫМИ. ПРАВДА, С ВОЗРАСТОМ ОНИ ВЫГЛЯДЕЛИ ОНИ НЕ КАК У АКТРИС БЕЛОСНЕЖНЫМИ, НО, ЧТО БЫЛИ ЦЕЛЫМИ – ЭТО ТОЧНО. КОГДА МЫ СПРАШИВАЛИ У НЕЕ, КАК ОНА МОГЛА СОХРАНИТЬ ЗУБЫ ДО ТАКОГО ВОЗРАСТА ЗДОРОВЫМИ, ОНА ГОВОРИЛА, ЧТО МНОГО ЕЛА ЛУК. ДА, МЫ ПОМНИМ, У НАС НА СТОЛЕ ЛЕТОМ БЫЛ ВСЕГДА ЗЕЛЕНЬКИЙ ЛУК, А ЗИМОЙ РЕПЧАТЫЙ ЛУК, РАЗРЕЗАННЫЙ В ТАРЕЛОЧКЕ. И У НАС МАЛО БЫЛО ПРОСТУДНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ. ПРАВДА, ЗАПАХ ОТ ЛУКА МНОГИМ НАШИМ НЕ НРАВИЛСЯ, НО БАБУШКА, КАК-ТО, УМЕЛА ЗАПРАВЛЯТЬ ЛУК КАКИМИ-ТО ПРИПРАВАМИ И ОН СТАНОВИЛСЯ АПЕТИТНЫМ, БЕЗ ЗАПАХА.

Действительно, лечебный авторитет лука очень высок, и в народе считали, что его создали боги. Ну а великомудрый русский человек придумал пословицу: «Кто ест лук, того Бог избавит от вечных мук» — и был совершенно прав.

Главное — не запускать болезнь и, конечно же, верить в успех лечения! Ведь с помощью лука можно излечить самый запущенный недуг.

Как мы узнали из интернета, существует от около 400 до более 900 видов лука. Они относятся к овощным видам, а

есть, оказывается, и декоративные виды лука. Среди наиболее распространенных и используемых в кулинарии видов — лук-репчатый, лук-порей, лук-шалот, лук-батун, шнитт-лук (сибулет), лук-слизун и черемша.

Все о пользе и вреде лука

Лук пахнет ярко, стоит дешево и подходит почти к любому блюду. В нем нет глютена, холестерина и почти нет жира. Зато есть клетчатка, белок, пикантная остринка и море пользы. Репчатый лук — полезный низкокалорийный овощ. В одной луковице среднего размера (110–150 г) всего 44 калории. Лук — хороший источник витамина С, витаминов В6 и В9, калия, фолатов и марганца. Более того, на 90% он состоит из воды.

Лук содержит немного натуральных сахаров — в одной сырой луковице их около 4–5 граммов. Из-за высокого содержания клетчатки и низкой калорийности его гликемический индекс остается низким — всего 10–15. А гликемическая нагрузка настолько мала (около 1–2 единиц), что лук не вызывает резких скачков сахара в крови. Его спокойно включают в рацион люди с сахарным диабетом и инсулинорезистентностью.

Польза лука

Лук содержит много активных фитохимических соединений, которые помогают защищать организм от болезней и укреплять здоровье.

Сырой лук, особенно верхние его слои, содержит антиоксиданты — они нейтрализуют свободные радикалы, которые повреждают клетки и ускоряют старение. Чтобы сохранить пользу, стоит по возможности снимать минимум слоев при чистке.

Поддерживает работу сердца. В луке есть мощные соединения — аллилсульфиды, которые предотвращают сердечно-сосудистые заболевания. Витамин С усиливает эффект и действует как антиоксидант, поддерживая здоровье сердца, а флавоноид кверцетин нормализует давление и уровень холестерина в крови, уменьшает воспаление в организме.

Может предотвращать рак. Аллилсульфиды в экстракте лука обладают противоопухолевыми свойствами. Они регулируют несколько процессов, связанных с ростом злокачественных опухолей: останавливают клеточный цикл, препятствуют миграции раковых клеток по организму и запускают апоптоз — запрограммированную гибель поврежденных клеток.

Снижает риск ожирения.

Хотя большинство исследований воздействия лука на вес проводилось на животных, один обзор включал данные по людям. В нем отмечается, что активные вещества в луке связаны с уменьшением массы тела. Вероятно, дело в клетчатке, которая нормализует пищеварение и помогает дольше сохранять чувство сытости.

Улучшает память. Лук содержит инулин — растворимую клетчатку, которая питает полезные бактерии в кишечнике. В одном исследовании прием инулина улучшал кратковременную память и помогал быстрее справляться с логическими задачами. Хотя данных пока немного, ученые считают, что луковый инулин может положительно влиять на когнитивные функции.

Польза лука для мужчин. Экстракт луковой шелухи поддерживает активность сперматозоидов. Ученые предполагают, что эффект настолько выражен, что в будущем луковую шелуху могут использовать в разработке препаратов от бесплодия.

Польза лука для женщин. Есть данные о том, что лук помогает укреплять костную ткань — особенно в период менопаузы, когда возрастает риск остеопороза. Антиоксиданты и витамин С в луке улучшают состояние кожи, способствуют выработке коллагена и ускоряют заживление ран.

А содержащиеся в нем соединения серы и флавоноиды, по данным некоторых исследований, могут снижать риск развития рака молочной железы. Исследование, которое проводилось на 600 пуэрториканках, показало, что у тех, кто регулярно включал лук и чеснок в рацион, риск заболеть снижался на 67%.

Как почистить лук без слез

- Резать не поперек, а сверху вниз — от верхушки к корню. Такой способ разрушает меньше клеток, и едкие сернистые соединения, которые вызывают слезы, выделяются не так активно.
- Охладить лук в холодильнике — 20–30 минут перед нарезкой. Холод замедляет химическую реакцию.
- Использовать острый нож. Тупой нож давит лук, а не режет, и выпускает больше раздражающих слизистую оболочку глаз веществ.
- Резать лук под вытяжкой или возле открытого окна. Поток воздуха уносит летучие соединения от глаз.
- Включить вентилятор рядом с собой. Можно даже направить его на разделочную доску.
- Нарезать лук под струей воды

или периодически погружать в холодную воду.

- Надеть очки для плавания. Выглядит странно, но помогает отлично.

Еще говорят, что от «луковых» слез помогает луковая шелуха, надетая на уши. Но это не более чем популярный кухонный миф. На практике научных подтверждений этому способу нет.

Скорее всего, он работает как психологический отвлекающий маневр: человек занят странной процедурой, меньше концентрируется на жжении в глазах — и кажется, что стало легче. Но раздражающие глаза соединения все равно поднимаются, уши тут ни при чем. Так что если и помогает, то не из-за шелухи, а из-за самовнушения. Гораздо надежнее сработают холодильник, острый нож и включенная вытяжка.

Быстромаринованный лук

Маринованный лук — универсальный продукт на кухне. Он отлично подходит как быстрая закуска: можно подать к картофелю, жареному или запеченному, к шашлыку, курице, рыбе. Добавьте его в бургер — он придаст яркую кислинку и хруст. В салате маринованный лук заменяет обычный сырой — делает вкус более мягким и сбалансированным. Также он хорошо сочетается с пастой, яйцами и сэндвичами. Хранится в холодильнике до недели, а делается всего за 10 минут.

Ингредиенты:

- 1 средняя красная луковица
- 100 мл уксуса (яблочный или винный)
- 1 ч. л. сахара
- 0,5 ч. л. соли
- Специи по вкусу (перец, гвоздика, кориандр)

Лук нарезать тонкими кольцами. Залить уксусом с солью, сахаром и специями. Хорошо перемешать и оставить на 10 минут в плотно закрытой банке при комнатной температуре.

Как выбрать и хранить лук

Эксперты составили рекомендации по выбору и хранению репчатого лука. Согласно им, при покупке стоит оценить поверхность луковицы: она должна быть сухой и достаточно твердой, на шелухе не должно быть пятен, точек, следов жизнедеятельности насекомых и механических повреждений. Кроме того, не должно быть влажных участков (если такие места еще и сильно пахнут, то лук однозначно испорчен). В области корешков не должно быть налета, признаков плесени, слишком большого скопления земли. И, наконец, аромат у лука должен быть слабым и не едким.

Свежий лук желательно использовать в течение 2–4 недель после покупки, хранить в сухом, хорошо проветриваемом месте при комнатной температуре. После нарезки лук можно

хранить в холодильнике до 7 дней или измельчить и заморозить. В морозильной камере он сохраняется до года.

По материалам Интернета
Подготовила Дилара Сагадиева

«ЖЕЛЕЗНАЯ ДОРОГА - ЗОНА ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ»

В целях предупреждения и профилактики выхода людей, в том числе детей на железнодорожные пути по филиалу Алматинского отделения ГП с 01 по 30 сентября 2025 года объявлен месячник «Прими меры-сохрани жизнь!».

Проблема хождения посторонних лиц на железнодорожном пути существовало всегда. Основными причинами появление посторонних лиц в зоне повышенной опасности является человеческий фактор, т.е. сами люди, не осознавая какой опасности, подвергаясь, сокращают путь следования на работу, либо возвращаясь с работы. Часто встречаются случаи суицида, когда человек находясь в безысходном состоянии, бросается под подвижной состав.

Машинисты маневровых локомотивов, электровозом вынуждены применить

экстренное торможение, чтобы избежать трагедии. Ведь при скорости движения 15 км/час и весе состава 1600 тонн его тормозной путь составляет, как минимум 100 метров. При большой скорости и большом весе поезда тормозной путь увеличивается, и бывают случаи, когда наезд на человека избежать невозможно.

Несчастные случаи на железных дорогах наносят обществу огромный ущерб, в первую очередь – это невосполнимость человеческих потерь.

Каждый человек должен не только сам не

укоснительно соблюдать правила поведения на железной дороге, прислушиваться к сигналам и быть бдительным, но и предостерегать других.

При переходе через железнодорожные пути необходимо убедиться в отсутствии движущегося поезда, локомотива или вагонов.

Переходить железнодорожные пути можно только в специально установленных местах, по настилам пешеходных переходов, а также в местах, где установлены указатели «Переход через пути».

Запрещается переходить пути на железнодорожных переездах при закрытом слагабауме или показании красного сигнала светофора переездной сигнализации.

Запрещается использовать наушники и мо-

бильные телефоны при переходе через железно-дорожные пути.

Категорически запрещается на станциях и перегонах подлезать под вагоны и перелезать через автосцепки для прохода через путь.

Запрещается проходить вдоль железнодорожных путей ближе 5-ти метров от крайнего рельса или заходить за линию на платформе.

Запрещается переходить или перебегать через железнодорожные пути перед идущим поездом, если расстояние до него менее 400 метров.

Ходить по железнодорожным путям категорически запрещается!

Руководство железнодорожной станции Талдыкорган

ЗЕЙНЕТАҚЫ ҚОРЫ
ПЕНСИОННЫЙ ФОНД

ЕНПФ

САЛЫҚ САЛЫНАТЫН ТАБЫСТЫ ҚАЙТА ЕСЕПТЕУ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ТАБЫС САЛЫҒЫН ҚАЙТАРУ МЕРЗІМІ ҰЗАРТЫЛДЫ

БЖЗҚ ТУРАЛЫ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР

ПРОДЛЕН СРОК ДЛЯ ПЕРЕРАСЧЕТА НАЛОГООБЛАГАЕМОГО ДОХОДА И ВОЗВРАТ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПОДОХОДНОГО НАЛОГА

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ О ЕНПФ

1) ҚР қолданыстағы Салық кодексіне жеке табыс салығын өтеу бойынша талап қою мерзімдеріне қатысты қандай өзгерістер енгізілді?

Қолданыстағы салық заңнамасына сәйкес тұрғын үйге немесе емделуге біржолғы зейнетақы төлемдерін (БЗТ) пайдаланған кезде жеке табыс салығын (ЖТС) төлеуді салымшының таңдауы бойынша БЗТ алған кезде бірден немесе зейнетақыға дейін кейінге қалдыру арқылы жүзеге асыруға болады. Сонымен қатар, 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап әлеуметтік осал санаттарға жататын адамдар БЗТ түріндегі кірістерден стандартты салық шегерімдеріне (882 АЕК шегінде) құқылы. Алайда, көптеген адамдар БЗТ алған кезде ЖТС-ті бірден төледі. Бұл жағдайда әлеуметтік осал топтарға жататын алушылар ұсталған ЖТС-ты қайта есептеп, қайтарып алу үшін БЖЗҚ-ға тиісті өтінішпен және растайтын құжаттармен жүгіне алады. Бұрын мұндай құжаттарды тапсыру мерзімі үш жыл болған. БЗТ-ны 2021-2022 жылдары алған азаматтар әр түрлі себептермен бұл мүмкіндікті пайдаланып үлгермеген. 2025 жылғы 15 шілдеде қолданыстағы Салық кодексіне өзгертулер мен толықтырулар енгізілді. Бұл өзгертулерге сай, жеке тұлғалардың осындай өтініштері үшін белгіленген талап қою мерзімі 3 жылдан 5 жылға дейін ұзартылды.

2) ЖТС-ты қайта есептеп, қайтару құқығын кім пайдалана алады?

Салық салынатын табыс пен ЖТС-ты қайта есептеуге құқығы бар жеке тұлғалардың тізбесі қолданыстағы Салық кодексіне айқындалған. Бұл бірінші, екінші немесе үшінші топтағы мүгедектігі бар тұлғалар, мүгедек балалардың ата-аналарының немесе қамқоршыларының бірі, бала асырап алушылардың бірі, жетім балалардың асырап алушы ата-аналары, соғыс ардагерлері және басқа санаттар.

Мұндай азаматтардың толық тізбесі Салық кодексінің 346-бабында көрсетілген.

3) Қайда жүгіну керек?

БЗТ бойынша салық салынатын табысты айқындау кезінде стандартты салық шегерімдері қолданылмаған зейнетақы төлемдерін алушылар, оларды қолдану құқығы болған жағдайда, кірістерді қайта есептеу және ЖТС өтеу үшін стандартты салық шегерімдерін қолдануға өтінішпен және растайтын құжаттармен БЖЗҚ-ның жақын жердегі филиалына шұғыл түрде жүгінуі қажет.

4) Уақытылы өтініш жасаған жағдайда, ЖТС қалай қайтарылады?

Стандартты салық шегерімі қолданылғаннан кейін, бұған дейін ЖТС ұсталған болса, ол алушының жеке зейнетақы шотына қайтарылады. Егер ЖТС төлеу кейінге қалдырылған болса, онда ай сайынғы зейнетақы төлемдерін алған кезде оны төлеуге қатысты міндеттеме алынып тасталады.

5) Өзгерістер қай уақытқа дейін әрекет етеді?

Аталған өзгерістер 2025 жылғы 31 желтоқсанға дейін (қоса алғанда) қолданыста болады, өйткені 2026 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасының жаңа Салық кодексі күшіне енеді. Ал талап ету мерзімі қайтадан 3 (үш) жыл болады.

Сондықтан 2021-2022 жылдары БЗТ жүзеге асырған және стандартты салық шегерімдерін қолдануға құқығы бар барлық салымшылар мен алушыларға осы құқықты кейінге қалдырмай, уақытында пайдалануға кеңес береміз!

Сурақтар туындаған жағдайда 8 (727) 356 10 60 (қалааралық және халықаралық қоңыраулар), 1418 (Қазақстан бойынша тегін) нөмірлері бойынша байланыс орталығына хабарласуға болады.

1) Какие изменения внесены в действующий Налоговый кодекс РК относительно сроков исковой давности по возмещению индивидуального подоходного налога?

Как известно, при использовании единовременных пенсионных выплат (ЕПВ) на жилье или лечение согласно действующему налоговому законодательству, оплатить индивидуальный подоходный налог (ИПН) можно на выбор вкладчика: сразу при получении ЕПВ или с отсрочкой до пенсии. В тоже время с 1 января 2024 года лица, относящиеся к социально уязвимым категориям, имеют право на стандартные налоговые вычеты (в пределах 882 МРП) с доходов в виде ЕПВ. Однако многие люди при изъятии ЕПВ оплатили ИПН сразу при осуществлении выплаты. В этом случае получатели, относящиеся к социально уязвимым группам, могут обратиться с соответствующим заявлением и подтверждающими документами в ЕНПФ для перерасчета и возврата, удержанного ИПН. Ранее срок подачи таких документов был три года и те, кто изъяз ЕПВ в 2021-2022 годах по разным причинам сделать это не успели. 15 июля 2025 г. в действующий Налоговый кодекс были внесены изменения и дополнения, которые продлили с срок исковой давности, установленный для таких обращений физических лиц, с 3 до 5 лет.

2) Кто имеет право на перерасчет и возврат ИПН?

Перечень физических лиц, имеющих право на перерасчет налогооблагаемого дохода и ИПН, определен действующим Налоговым кодексом Республики Казахстан. Это лица с инвалидностью первой, второй или третьей групп, один из родителей или опекунов детей с инвалидностью, один из усыновителей (удочерителей), приемных родителей детей-сирот, ветераны боевых событий и другие категории. Полный перечень лиц указан в 346 статье НК РК.

3) Куда необходимо обратиться?

Получателям пенсионных выплат, которым при определении облагаемого дохода по ЕПВ стандартные налоговые вычеты, при наличии права на их применение, не были применены, необходимо срочно обратиться в ближайший филиал ЕНПФ с заявлением и подтверждающими документами на применение стандартных налоговых вычетов для перерасчета доходов и возмещения ИПН.

4) Каким образом будет возвращен ИПН при своевременном обращении?

После применения стандартного налогового вычета ИПН будет возвращен на индивидуальный пенсионный счет получателя в случае, если он был удержан. Если был выбран отложенный ИПН, то будут сняты обязательства по его уплате при получении ежемесячных пенсионных выплат.

5) До какого числа будут действовать изменения?

Данные изменения будут действовать по 31 декабря 2025г. включительно, поскольку с 1 января 2026г. вступает в силу новый Налоговый кодекс Республики Казахстан и срок исковой давности снова составит 3 года.

Поэтому всем вкладчикам и получателям, кто осуществил ЕПВ в 2021-2022гг. и имеет право на применение стандартных налоговых вычетов, рекомендуем не откладывать и воспользоваться этим правом вовремя!

При возникновении вопросов можно обратиться в Call-центр: 8 (727) 356 10 60 (междугородные звонки), 1418 (бесплатно по Казахстану).

ЗЕЙНЕТАҚЫ АКТИВТЕРІНІҢ 12 АЙДАҒЫ КІРІСТІЛІГІ - 14,74%

2025 жылғы 1 тамыздағы жағдай бойынша міндетті, міндетті кәсіптік және ерікті жарналар есебінен қалыптастырылған және ҚРҰБ басқаратын зейнетақы активтерінің соңғы 12 айда салымшылардың (алушылардың) шоттарына бөлінген табыстылығы 11,80% инфляция кезінде 14,74% болды. Жұмыс берушінің міндетті зейнетақы жарналары (ЖМЗЖ) есебінен зейнетақы активтерінің табыстылығы соңғы 12 айда 12,52% құрады.

Зейнетақы активтерінің қысқа мерзімді жеке кезеңдердегі кірістілігі оларды басқару тиімділігінің көрсеткіші бола алмайды. Өйткені қаржы құралдары мен басқа операциялар бойынша сыйақы түріндегі қысқа мерзімде есептелген кірістер осы кезеңдегі бағалы қағаздар мен валюта бағамдарының өзгеруін әрдайым жаба бермейді. Сондықтан инвестициялық кірістің мөлшерін объективті талдауды кем дегенде бір жылдық көрсеткіші бойынша жасаған жөн.

Орта және ұзақ мерзімді келешекте зейнетақы жинақтарының оң нақты (жинақталған инфляциядан асатын) табыстылығы қамтамасыз етіледі. Мәселен, 1998 жылы жинақтаушы зейнетақы жүйесі құрылған сәттен бастап 2025 жылғы 1 тамызға дейін жинақталған инвестициялық кірістілік 1030,53% болды, ал бүкіл кезеңдегі инфляция 899,22%.

2014 жылдан бастап (зейнетақы

активтері БЖЗҚ-ға біріктірілгеннен кейін) жинақталған таза инвестициялық табыс – 2025 жылғы 1 тамыздағы жағдай бойынша 13,81 трлн теңге. 01.08.2025ж. жағдай бойынша қазақстандықтардың зейнетақы жинақтарының жалпы көлеміндегі жинақталған таза инвестициялық кірістің үлесі жүзеге асырылған төлемдер есебімен 41,9% жетті, бұл азаматтардың жинақтау құрылымында инвестициялық қызметтің маңызды орын алатынын көрсетеді.

Қазақстанда инфляция деңгейін ескере отырып, міндетті зейнетақы жарналарының сақталуына бірегей кепілдік берілетінін еске саламыз. Салымшының төлемге құқығы басталған кезде жинақталған кірістілігіне кері әсерін тигізген жекелеген кезеңдердегі кірістіліктің төмендеуі жағдайында айырманың өтемақысына мемлекет кепілдік береді.

Зейнетақы активтерін инвестициялық басқару мен есепке алу жүйесі толықтай ашық: әрбір салымшының enpf.kz сайтындағы немесе ұялы қосымшадағы жеке кабинетінен өзінң инвестициялық кірісін көруге мүмкіндігі бар.

БЖЗҚ зейнетақы активтерін инвестициялық басқару және олар орналастырылған қаржы құралдары туралы ақпарат Қордың (www.enpf.kz) ресми сайтындағы «Статистика және аналитика/Зейнетақы активтерін инвестициялық басқару» бөлімінде жарияланады.

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы

ДОХОДНОСТЬ ПЕНСИОННЫХ АКТИВОВ ЗА 12 МЕСЯЦЕВ СОСТАВИЛА 14,74%

По состоянию на 1 августа 2025 г. доходность пенсионных активов, управляемых НБРК и сформированных за счет обязательных, обязательных профессиональных и добровольных взносов, за последние 12 месяцев, распределенная на счета вкладчиков (получателей), составила 14,74% при инфляции в размере 11,80%. Доходность пенсионных активов за счет обязательных пенсионных взносов работодателя (ОПВР) за последние 12 месяцев составила 12,52%.

Следует учитывать, что доходность пенсионных активов за краткосрочные периоды времени не отражает реальную эффективность управления. Это связано с тем, что доходы в виде вознаграждения по финансовым инструментам и другим операциям за небольшой срок не всегда способны компенсировать колебания стоимости ценных бумаг и курсов валют. Поэтому объективную оценку инвестиционного дохода целесообразно проводить за период не менее одного года.

Таким образом, в средне- и долгосрочной перспективе обеспечивается положительная реальная (превышающая накопленную инфляцию) доходность пенсионных накоплений. Так, накопленная инвестиционная доходность с момента основания накопительной пенсионной системы в 1998 году до 1 августа 2025 года с нарастающим итогом составила 1030,53% при инфляции за весь период 899,22%.

Накопленный с 2014 года (после объеди-

нения пенсионных активов в ЕНПФ) чистый инвестиционный доход по состоянию на 1 августа 2025 г. составил 13,81 трлн тенге. С учетом осуществленных выплат доля накопленного чистого инвестиционного дохода в общем объеме пенсионных накоплений казахстанцев по состоянию на 01.08.2025 г. составляет 41,9%, что демонстрирует значительную роль инвестиционной деятельности в структуре накоплений граждан.

Также напомним, что в Казахстане действует уникальная гарантия сохранности обязательных пенсионных взносов с учетом уровня инфляции. В случаях снижения доходности в отдельном периоде, повлиявшего на накопленную доходность вкладчика при наступлении права на выплаты, компенсация разницы гарантирована государством.

Вся система инвестиционного управления и учета пенсионных активов является прозрачной: каждый вкладчик имеет возможность видеть свой инвестиционный доход в личном кабинете на сайте enpf.kz или в мобильном приложении.

Информация по инвестиционному управлению пенсионными активами ЕНПФ и о финансовых инструментах, в которые размещены пенсионные активы ЕНПФ, публикуется на официальном сайте ЕНПФ (www.enpf.kz) в разделе «Статистика и аналитика/Инвестиционное управление пенсионными активами».

Пресс-центр АО «ЕНПФ»

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ – МЕНІҢ ТІЛІМ

ТЫҒЫЗ БАЙЛАНЫСТА ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУ КЕРЕК

Бүгінгі таңда мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыру туралы айтуда да, жазуда да кемшін жоқ. «Қазақстанның Ұлт бірлігі» доктринасы соның жарқын дәлелі. Онда мемлекеттік тілді меңгеру бұдан былай «...әркімнің парызы мен міндеті» - деп атап көрсетілген. Сондықтан, қазақ тілі өзіне лайықты тұғырына сай қолданылуы үшін билік пен бұқара тығыз байланыста жұмыс жасауы тиіс. Әркім мемлекеттік тілдің қолдану аясын кеңейту жолында өзіндік үлесін қоса алатынын өмірдің өзі көрсетіп отыр. Алысқа бармай-ақ, біз сот саласында күнделікті кездесіп жүрген мысалдар арқылы осы мәселедегі кемшіліктерді тілге тиек етсек артық бол-

мас. Кейінгі жылдары сот жүйесінде мемлекеттік тілді қолдану аясы біршама өсіп келеді. Оған себеп — мемлекеттік тілде сот ісін жүргізу мәселесі күн тәртібінен бір сәтке де түскен жоқ. Әрине, сот билігі — биліктің бір тармағы ретінде мемлекеттік тілді дамытуға мүдделі. Дегенмен, процестік заңнама талаптарына сәйкес сот ісін жүргізу тілі талап қою берілген тілде іске асырылады. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексінің 14 - бабына сәйкес азаматтық істер бойынша сот ісін жүргізу қазақ тілінде жүргізіледі. Сот ісін жүргізуде қазақ тілімен

қатар ресми түрде орыс тілі, ал заңда белгіленген жағдайларда басқа тілдер де қолданылады. Сот ісін жүргізу тілі сотқа талап қою берілген тілге байланысты сот ұйғарымымен белгіленеді. Сол бір азаматтық іс бойынша іс жүргізу бастапқы белгіленген сот ісін жүргізу тілінде жүзеге асырылады. Істі сот талқылауына дайындау кезінде екі тараптың да жазбаша өтінішхаты бойынша сот ұйғарыммен сот ісін жүргізу тілін өзгертуге құқылы. Егер істі бірінші сатыдағы сотта қарауға дайындау барысында талап қоюшының өз өкілі талап қою берген тілді білмейтіні анықталса, онда сот талап қоюшының жаз-баша өтінішхаты бойынша сот ісін жүргізу

тілін өзгерту туралы ұйғарым шығарады. Іс жүргізіліп отырған тілді білмейтін немесе жеткілікті түрде білмейтін іске қатысатын адамдарға аудармашының қызметтерін тегін пайдалану құқығы түсіндіріледі және қамтамасыз етіледі. Сонымен қатар, оларға қажетті іс материалдарының аудармасын тегін қамтамасыз етеді. Эльмира МҰСАБАЕВА, Талдықорған өкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соты әкімшісінің басшысы.

АСЫЛ ҚАЗЫНА

ӘРКІМ ӨЗ ҮЛЕСІН ҚОСУҒА ТАЛШЫНСА...

Егемен ел болып, еншімізді алып, етек жеңімізді жинағалы бері отыз жылдан астам уақыт өтсе де, мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру мәселесі күн тәртібінен түспей келеді. Кешегі Кеңес одағы тұсында қазақ тілінің сол жүйенің «интернационалистік» тәрбиесі арқылы жер бетінен жойылған 92 ұлт пен ұлыс тілінің кебін кие бастағаны бүкпесіз шындық. Арайлап атқан азаттық таңының арқасында ұлт тағдырына тікелей қауіп тудырған сындарлы үдерістің тегеурінін бөсөңдетуге мүмкіндік туып, ана тіліміздің мемлекеттік тіл ретіндегі мәртебесін биіктету ісі қолға алынды. Тәуелсіздік алғалы бері Қазақстандағы мемлекеттік тілді дамыту және қолдау нәтижелері қандай деңгейде екенін айқындайтын ба-сты көрсеткіш – бұл шынайы қоғамдық орта, оның мүддесі мен рухани саналы көзқарасы.

Қоғамдық ортадағы мемлекеттік тілдің қолданылуы тілдік ортаның нығаюымен күшейеді. Ал қазақ тіліндегі қоғамдық орта-ны қалыптастыруға ықпал жасайтын фак-торлар – білім беру, мәдениет, БАҚ жүйесі және мемлекеттік тілде ісқағаздарының жүргізілуін қадағалайтын әрбір мекемедегі тіл дамыту бөлімдері мен департаменттері, т.б. институттар мен қоғамдық ұйымдар, сондай-ақ мемлекеттік биліктің тікелей өзі болып табылады. Мәзімді және электрон-ды БАҚ жүйесіндегі мемлекеттік тілді да-мыту іс-шараларының нәтижесі бойынша қазақтілді ортаның өсу динамикасы жылдан жылға артып келеді, бірақ ісқағаздары мен мемлекеттік қызметтегі, жеке кәсіпкерліктегі, жеке ұйымдардағы тілдік орта түбегейлі қазақ тіліне толық ауысты деп айта алмай-мыз.

Сот жүйесінің өзінде де мемлекеттік тілде қаралатын істердің санын арттыра түсу туралы талап қойылып отырса да кейбір болымсыз кемшіліктердің салдарынан кедергілер туындап жатқаны да құпия емес. Бұл мәселе тұрақты түрде айтылып келе жатқан тергеушілер мен қорғаушылардың тарапынан қарапайым жүгінуші адамдар-ды өзі білетін тілінде істі жүргізуге көндіріп, қажетті құжаттардың бәрін орыс тілінде тол-тырып беру жайлы жауыр болған әңгімелер. Соның салдарынан сот процестерінде тараптардың бәрі кілең қазақ ұлты бола тұрса да істі орысша жүргізу тәжірибелері әлі де тыйылар емес. Тәуелсіз елдің жас ұрпағын ойлы да іскер, жігерлі де батыл, өз-өзіне сенімді, интеллектуалдық деңгейі биік, жан-жақты адам ретінде қалыптастыруда ана тілінің

атқарар қызметі зор. Олар өз тілін жетік білмейінше халқымыздың сырлы да саз-ды әуенін, ертегі, аңыз, қилы-қилы сырға толы дастандарын, сөз маржаны – мақал-мәтелдерінің мағынасын түсінуі, одан ғибрат алуы мүмкін емес. Өйткені, ана тілі өркениет өзегі, мемлекеттік тіл және ұлттық рух, мемлекеттік тіл – жалпыұлттық құндылық, тіл – қоғамдық құбылыс, мемлекеттік тіл халқымыздың бүгіні мен болашағы осыны мықтап жадымызға жаттап, мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыра түсуге әркім өз үлесін қосуға талпынса нұр үстіне нұр бо-лар. Айдын АЛДАБЕРГЕНОВ, Талдықорған мамандандырылған тергеу сотының төрағасы.

МЕДИАЦИЯ

ДАУДЫ ШЕШУДІҢ ТИІМДІ ТӘСІЛІ

Қазақ қоғамының көзқарасына сай сот билігінің түпкі мақсаты – дауласушы жақтарды табыстыру, татуластыру болған. «Дау мұраты – біту» деген сөз содан қалса керек. Осы қасиеттеріміз бола тұра ұлттық санамыздың улануы ма, әлде жаһандану толқынының әсері ме, жылдан-жылға дау-кес болып барамыз. Дәстүрлі құндылықтар құнсызданып, материалдық игіліктер көбірек дөріптелетін бүгінгі қоғамда адамдар да бір-біріне деген мейірім мен сыйластық азайып, қатыгезденіп барады. Бізде ажырасу мен ажырату оңай шешілетін шаруаға айналған. Сондықтан бұл әлеуметтік құбылыспен қоғам болып бірігіп күресуіміз керек. Ал тағдыры қыл үстінде тұрған отбасыларға ақсақалдардың кеңесі, медиаторлар мен кәсіби психологтардың, тиісті ұйымдардың жүйелі көмектері ауадай қажет. Медиация - дауларды шешудің бала-ма жолы, тараптардың ерікті келісімі бой-ынша жүзеге асырылатын, олардың өзара қолайлы шешімге қол жеткізуі мақсатында медиатордың жәрдемдесуімен тараптар арасындағы дауды реттеу рәсімі. Медиация дауларды мәдениетті реттеуге, даулардың бейбіт жолмен шешілуіне ықпал етеді. Медиация тез әрекет етеді, бюрократиялық емес, уақытты, ақшаны, жүйке жүйесін үнемдейді. Оның басты ерекшелігі - меди-аторлар шешімдерді әзірлеуге көмектеседі, онда жеңімпаздар мен жеңілгендер бол-

майды; шешімдер олардың орындалуын қамтамасыз ететін тараптардың толық келісімі бойынша қабылданады. Медиацияға жүгінсе, дауласушылардың бірінікі дұрыс, екіншісі бұрыс демей, оның алтын ортасын іздейді, сол арқылы екі жақтың да мүддесін қамтитын шешім табылады. Түптеп айтқанда, медиация әртүрлі қиын жағдайға тап болған адамдар арасында келісімге келудің ізгілікті жолы деуге болады. Бір сөзбен айтқанда, медиацияның мақсаты дауды шешуде медиацияның екі тарапын да қанағаттандыратын нұсқасына қол жеткізу, тараптардың дауласушылық деңгейін төмендету болып табылады. Бітімгершілік - дауды шешудің озық әдісі болып та-былады. Ұсақ-түйек келіспеушіліктердің бітімгершілікпен шешілуі, қиын істердің са-палы қаралуына ықпал етіп, азаматтардың уақытын үнемдеп, сот барысында орын алатын моральдық, материалдық қиындықтардан құтқарады. Демек, бол-машы нәрсеге бола даудың өртің тұтатпай, бір-бірімізбен тіл табысып, түсінудің қарасақ барлық мәселені ушықтырмай ақ шешуге болары хақ. Қысқасы қиын кезеңде кикілжіңге жол бермей, бір қолдың саласын-дай, бір атаның баласындай, жұдырықтай жұмылайық, ағайын. Дәурен ЖАНАЙБЕКОВ, Талдықорған қалалық сотының бас маманы-сот отырысының хатшысы.

ЗАҢ ТАЛАБЫ

СОТТЫ ҚҰРМЕТТЕМЕГЕНІ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ

Сот отырыстарында сотты құрметтемегені үшін жауаптылық бар деген ескертулер айтылып жата-ды. Оның жай жапсарын қарапайым халық түсіне бермеуі де мүмкін. Сондықтан бүгінгі мақаламызда қысқаша түсінік бере кетсек артық болмас. Азаматтық істегі тараптар және іске қатысушы басқа да тұлғалар егер тек сот тарапынан олардың келмеу себептері дәлелді деп танылмаса, сот талқылауына қатысуға міндетті екені жай-лы тағы еске сала кеткенді жөн көрдік. Өйткені, сот азаматтық істі талқылауды іске қатысатын тараптарды және іс бой-ынша басқа тұлғаларды міндетті түрде хабарландыра отырып, сот отырысын жүргізеді. Сот талқылауын бастамас бұрын төрағалық етуші судья процеске шақырылған қатысушылардың келуін тексереді. Төрағалық етушінің міндетін істі қарайтын судья атқарады. Сотқа жиналған тараптарды түгендеудің тәсіліне келсек, алдымен сот талқылауында сот отырысының хатшысы осы іс бойынша шақырылған тұлғалардан кімнің келгенін, келмеген тұлғаларға ха-бар берілгенін, не берілмегенін және олардың келмеу себептері туралы мәліметтерді судьяға баяндайды. Іске қатысатын тұлғалар сот отырысына кел-меу себептері туралы сотқа алдын ала

хабарлауға және осы себептердің дәлелді екендігіне дәлелдемелерді ұсынуға міндетті. Мысалы, сотқа келмеуінің дәлелді себептеріне іске шақырылған адамның науқастанып, ауырып қалуы жатады. Бірақ ол қандайда бір нақты құжатпен расталуы және дәлелденуі тиіс. Сонымен қатар, егер іске қатысатын тұлғалар сот отырысының уақыты мен орны туралы тиісті түрде хабарланды-рылса, олардың келмеу себептері тек дәлелді деп танылған жағдайда ғана сот істі талқылауды кейінге қалдырады. Сот отырысының уақыты мен орны тура-лы тиісті түрде хабарландырылған іске қатысатын тұлғалардың қайсыбірі кел-меген жағдайда, егер олардың келмеу себептері дәлелсіз деп танылса, сот істі қарауға құқылы. Тағы айта кететін жай, сот отыры-сының орны мен уақыты туралы тиісінше хабарландырылған тараптар және іске қатысушы басқа тұлғалардың сот от-ырысына дәлелді себептерсіз келмеуі Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне көзделген талаптар бойынша сотқа құрметтемеушілік деп танылып, ол әкімшілік жазаға тартылады. Айнұр ЕСТАЙ, Қонаев қаласы мамандандырылған тергеу сотының судьясы.

ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВОСУДИЕ

На сегодняшний день плюсы элек-тронного правосудия для всех наиболее очевидны. Какие сервисы формируют электронного правосудия в Республике Казахстан. Это и полюбившийся казах-станцам сервис «Судебный кабинет», и форум «Талдау», который формируется на основе Единого классификатора ка-тегорий дел и материалов, это и новая автоматизированная информационно-аналитическая система «Төрелік», единая система судов Республики Казахстан, это и система видеоконференцсвязи между су-дами республики. Надо сказать, что вопрос разработки концепции электронного судопроизвод-

ПОВЫШАЕТ ПРОЗРАЧНОСТЬ РАБОТЫ СУДОВ

ства приобрела особую актуальность в Казахстане в связи с реализацией Стра-тегии-2050, направленной на дальнейшее продвижение судебной реформы в Респу-блике Казахстан, предусматривающей фор-мирование самостоятельной и независимой судебной власти как одной из ветвей госу-дарственной власти в Республике Казах-стан. Всем известно, что в настоящее время все суды в Казахстане вооружились новейшими технологиями. Благодаря это-му иски можно подавать не на бумаге, а в электронной форме. Сегодня в Казахстане более 50% гражданских исков подается

электронным способом - через Интернет. Это снижает нагрузку на судейский аппарат и повышает прозрачность работы судов. Через веб-сайт Верховного суда доступны сведения не только о ходе рассмотрения дел - граждане могут получить электронные копии судебных актов, подавать иски, жало-бы и другие обращения. Это повышает до-верие общественности к нашей работе. Напоминаем, что виртуальные заявле-ния отправляются через сайт электронного правосудия. Истцы регистрируются в системе, создают личный кабинет на сайте e-gov.kz. Затем пользователь вводит необ-ходимую информацию о себе, выбирает не-

обходимый ему раздел, загружает файлы и отправляет их в суд. Немаловажным является наличие в сервисе виртуальных услуг - sms-оповещение участников про-цессов, видео-конференц-связь, а также аудиопотокирование хода судебного заседания и электронное архивирование документов. Айнар БАЙЖУМАНОВ, главный специалист специализированного межрайонного суда по делам несовершеннолетних области Жетысу.

БОКС

ҚАЗАҚ БОКСЫНЫҢ ЖАРҚЫН ЖЕТІСТІГІ

Ағылшынның Ливерпуль қаласында бірнеше күн бойы төрткүл әлемдік көз тіктірген бокстан әлем чемпионаты қазақ боксшыларының тарихи жетістігімен аяқталды. Осы байрақты бәсекеге сайдың тасындай іріктеп апарған жиырма боксшымыздың тең жартысы жүлдемен оралды. Сүйсінерлігі сол, жеті боксшымыз алтын тұғырға табан тіреп, жалпыкомандалық есепте Қазақстан ешкімге дес бермей, бірінші орынға ие болды.

Қазақстан құрамасы бұл әлемдік турнирде 10 медаль жеңіп алды, оның жетеуі – алтын, біреуі – күміс және екеуі – қола медаль.

Екінші орынға 11 медальмен Өзбекстан құрамасы жайғасты. Көрші елдің қоржынында алты алтын, екі күміс, үш қола медаль бар.

Үздік үштікті екі алтын, бір күміс және бір қола медальмен Үндістан құрамасы түйіндеді.

Қазақстанға алтын медаль сыйлаған боксшылар:

Алуа Балқыбекова (51 келі); Санжар Тәшкенбай (50 келі); Махмұд Сабырхан (55 келі); Аида Әбікеева (65 келі); Наталья Богданова (70 келі); Төрехан Сабырхан (70 келі); Айбек Оралбай (90 келі).

Ал 48 келіде ел намысын қорғаған әлемнің үш дүркін чемпионы даңқты бұрымды боксшымыз Назым Қызайбай төрешілердің әділетсіз шешімінің салдарынан күміс

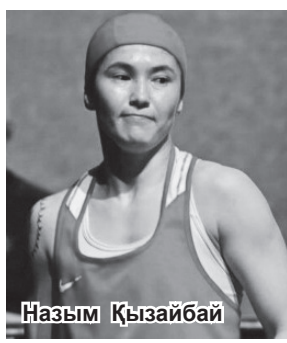
Айбек Оралбай

Аида Әбікеева

Махмұд Сабырхан

Назым Қызайбай

Төрехан Сабырхан

Виктория Графеева

Елдана Тәліпова

Санжар Тәшкенбай

сынаған Елдана Тәліпова әлем чемпионатының қола жүлдесіне ие болды.

Айта кетелік, мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев қазақ боксшылары әлем біріншілігінде керемет нәтиже көрсеткенін айтып, оларды жарқын жеңісімен құттықтағаны туралы Ақорданың баспасөз қызметі мәлімдеді.

– «Ливерпульде өткен бокстан Әлем чемпиона-

тында ұлттық құраманың жеңіс жолын Алуа Балқыбекова, Аида Әбікеева, Төрехан Сабырхан, Наталья Богданова, Айбек Оралбай жалғастырды. Қазақ боксшылары әлем біріншілігінде керемет нәтиже көрсетті. Әйтсе де алдымызда АҚШ-та өтетін Олимпиада ойындары күтіп тұр. Соған қазірден бастап дайындалу қажет. Қазақ бокс мектебінің

Алуа Балқыбекова

Наталья Богданова

мерейі әрдайым үстем болсын, — деп жазды Президент Instagram парақшасында.

ЖАЙДАРМАН ЖАҒАЛЫҚТАР

ЖЕТІСУЛЫҚТАР ЖҮЛДЕГЕР АТАНДЫ

Жетісу облыстық әкімдігінің дене шынықтыру және спорт басқармасы баспасөз қызметінің хабарлауынша, 10–13 қыркүйек күндері Индонезия мемлекетінің Джакарта қаласында дзюдодан жасөспірімдер арасында Азия чемпионаты өтті.

Аталмыш байрақты бәсекеде Қазақстан құрамасы сапында өнер көрсеткен Жетісу облысының жас спортшылары Талғатқызы Зере мен Маратбек Жанайым ел намысын абыроймен қорғап, қола жүлдеге ие болды! Ал Қайратұлы Жеңіс -60 келі салмақта осы жарыстың күміс жүлдегері атанды.

БАСКЕТБОЛШЫЛАР БӘСЕКЕСІ

2025 жылдың 5 - 12 қыркүйек күндері аралығында Талдықорған қаласындағы «Өркен» спорт кешенінде Қазақстан Республикасының баскетболдан жастар арасындағы чемпионатының финалдық кезеңі жоғары деңгейде өтті.

Жетісу облысының намысын қорғаған қыздар құрамасы керемет

ойын өрнегін көрсетіп, ел чемпионы атанды. Бұл жеңіс оларға Қазақстан Республикасының спорт шебері атағын алып келді.

Ал ұлдар құрамасы үшін бұл чемпионат та ерекше сәттерге толы болды. Жігіттеріміз қола жүлдеге ие болып, алғаш рет Жетісу облысының жастар құрамасы ел біріншілігінің жүлдегері атанды.

ФУТБОЛ

«ҚАЙРАТ» — «РЕАЛ»
МАТЧЫНА БИЛЕТТЕРДІҢ БАҒАСЫ

KAZINFORM хабарлауынша, «Қайрат» футбол клубы UEFA Чемпиондар лигасындағы Алматыда өтетін матчтарына билет сатылымы туралы ресми хабарлама жасады. «Қайрат» — «Реал Мадрид» матчына билеттер сатылымы 23 қыркүйекте сағат 17:00-де басталады.

Ережеге сәйкес, бір адамға екі билеттен артық сатып алуға болмайды, билет алған кезде жеке куәлік немесе төлқұжат деректері көрсетілуі қажет. Деректер сатып алу кезінде де, стадионға кіргенде де мұқият тексеріледі.

Билеттерді Ticketon платформасында, FCKAIRAT.COM сайтында және Qairat Superapp қосымшасында сатып алуға болады.

Әрбір матчқа билеттің бағасы — 30 мыңнан 250 мың теңгеге дейін болады.

– Билеттердің бағасы УЕФА-мен келісілген және барлық ойынға бірыңғай болып белгіленген билеттің бағасы 30 000 теңгеден 250 000 теңгеге дейін болады. Баға саясаты турнир талаптарына және Чемпиондар лигасы матчтарын ұйымдастырудың халықаралық тәжірибесіне сәйкес келеді, — деп хабарлады «Қайрат» ФК.

Сонымен қатар, абонемент иелеріне өз орындарын алдын ала және тиімді бағаға сатып алатын мүмкіндік беріледі. Оларға сатылым басталғанға дейін алдын ала хабарласып, толық ақпарат беріледі.

Билеттердің бір бөлігі дәстүрлі түрде бекітілген әлеуметтік және клуб квоталары аясында бөлінеді. Олар «Қайрат» Академиясының және клуб филиалдарының бапкерлері мен тәрбиеленушілеріне, паралимпиадалық спорт түрлерінің спортшыларына, сондай-ақ клубтың қызметкерлері мен ардагерлеріне беріледі.

Айта кетейік, Алматының орталық стадионында Чемпиондар лигасы матчтарына дайындық жұмыстары қатаң кесте бойынша жүргізіліп жатыр. Спорт ғимараттары дирекциясы орталық стадион алдағы «Қайрат» — «Реал Мадрид» ойынына толық дайын болатынын мәлімдеді.

КЕРЕК ДЕРЕК

ШАШ КҮТІМІНЕ АРНАЛҒАН 10 КЕҢЕС

ШАШ КҮТІМІ - ОҢАЙ ІС ЕМЕС. БІЗ ШАШ-ТЫ КҮНДЕЛІКТІ ЖУЫП ЖҮРСЕК ТЕ, ДҰРЫС ЖУУ ЕРЕЖЕЛЕРІН БІЛМЕУІМІЗ МҮМКІН. ШАШТЫ ДҰРЫС ЖУУДЫҢ 10 ЕРЕЖЕСІН НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА ҰСЫНАДЫ.

1. Шашты жумас бұрын сумен шайыңыз. Ыстық су шаштың қабыршақтарын ашып, арасындағы кірді кетіруге көмектеседі. Ал жылы су бас терісінен бөлінетін майды шаюға ықпал етеді. Ал бұл, өз кезегінде, сусабынның құрамындағы пайдалы элементтердің дұрыс сіңуіне жол береді.
2. Шашыңыз ұзын болса, сусабынның алдында шашқа арналған кондиционерді қолданыңыз. Ия, бұл кеңес біршама сұрақтар туғызуы мүмкін. Себебі, біз кондиционерді тек шашты жуғаннан кейін пайдаланып үйренгенбіз. Бірақ, оны сусабынға дейін қолданса, ол шашты ұштанудан сақтап қана қоймай, шаш қабыршақтарының зақымданған бөліктерін қалыпқа келтіруге көмектеседі.
3. Сусабынды тек шаштың тамырына жағыңыз. Сусабынды бүкіл шашқа жағудың қажеті жоқ. Бірінші кезекте бас терісіне жақын орналасқан шаш майланады. Ол - шаштың жаңа, жас бөлігі. Ал шаштың ескі немесе кәрі бөлігі - шаштың ұшы оған қарағанда аз майланады. Сол себептен, шаштың түбін сусабынмен мұқият жуып, ұштарын көбікпен жуған

- жеткілікті. Сусабынды көп мөлшерде қолданудың қажеті жоқ.
4. Абайлап уқалаңыз. Шашыңызға сусабын жаққаннан кейін абайлап уқалаңыз. Ең дұрысы - вертикалды түрде жоғарыдан төменге қарай шашты ысқылап жуу. Тырнақтарыңызбен бастың терісін тырнаудан аулақ болыңыз.
5. Шашты бір рет жуған жеткілікті. Соңғы кезде шашты екі рет жуу керек деген жалған ақпарат таратылуда: бірінші рет сусабын шаштың кірін кетіреді, ал екінші рет шашқа құрамындағы пайдалы элементтерін береді. Жоғарыда келтірілген бірінші кеңесті есте ұстап, жуар алдында жақсылап тұрып сумен шайып алсаңыз, сусабынды бір рет қана пайдаланған жеткілікті.
6. Кондиционерді шаштың ортасынан ұштарына қарай жағыңыз. Шашқа арналған кондиционерді шаштың түбіне жақпаған дұрыс. Бұл шашты ауырлатып, көлемін жоғалтуға әкеп соғады. Кондиционерді шаштың ортасынан бастап ұшына дейін жағып қойып, неғұрлым көп ұстасаңыз, соғұрлым ол шашқа жағымды әсер етеді.
7. Шашты салқын сумен шайыңыз. Салқын су шаштың қабыршақтарын тегістеп, бір-біріне тығыз орналасуды қамтамасыз етеді.
8. Шашыңызға сай сусабын таңдаңыз. Шашыңыз құрғақ болса, ылғалдандыратын сусабын қолданыңыз. Шашыңыз боялған болса, бояуды сақтайтын арнайы сусабынды таңдаңыз. Ал шашқа қосымша көлем беретін сусабындар әдетте қалыпты шашқа арналған.

9. Шашты уақытылы жуып тұрыңыз. «Шашты аптасына қанша рет жуу керек?» деген сұраққа нақты жауап жоқ. Ол тек сіздің шашыңызға байланысты. Егер шашыңыз тез майланатын болса, күнделікті жуған абзал. Құрғақ шашты аптасына 2-3 рет жуса жеткілікті.
10. Шамаңыз келгенше фильтрден өткен суды пайдаланыңыз. Кей жағдайда сіз шашыңызды барлық ережелерді сақтай отырып жуасыз. Алайда, нәтижесі көңіліңізден шықпауы мүмкін. Бұндай жағдайда суға мән беріп көріңіз. Су неғұрлым нашар болса (тұз қоспалары көп, хлордың көлемі шамадан тыс т.б.), шаш соғұрлым зақымдануы мүмкін.

Әлеуметтік желіден алынды

От тұтатар майда ағаш							Шаттық							Қой аузынан шөп алмас				
	Жұп емес	Бас киім		Әдеп-ғұрып		Ниет	Құрылым	Оғаш қимыл		Ақ тілек	Аяқтың жағымсыз иісі		Жұмылған алақан		А/ш құралы	Ракета	Көп көмегі	
	Папирус, парақ	Керемет		Зәр, у				Көшірім					Дөрі өлшемі					
				Қиқар		Белес, жота Қайрат					Жылқы		Береке Кір жуу ұнтағы					
Кенетайпа	Атақты сері					Жылқы түсі				Ынсап		Бұға піскен тағам						
					Шахматтағы тең ойын				Су тұрғыны	Кесе, шөйнек		Өспекен қысқа						
	Керемет					Құпия						Бытыра			Шалбар бөлігі		Алаш жұрты	
	Кінә Сотқар		Күн құдайы ... мен Аманай			Күйе		Мақтау				Қылыш қабы	Бау					
Жарықшақ						Денедегі тыртық		Төнтөк төбет	Бас білмеген	Мықты			Шеше					
					Шақ, парапар		Сиыр ауруы					Бер (ант) Ұлы ақын			Томат			
Қойшы		Түс		Күрке Бүркіт				Сан	Май түрі	Сауытты жөндік								
Көз аясы						Күндес					Қыңыр	Асыл тас						
Сібір тұрғыны						Туыс				Монғол малшысы		Тым ғажап	Барыс күшігі	Сәби, нәресте	Керемет			
						Қыс көркі	Аман-жолова Мән						Риза					
Көз нүктесі					Мойын-тұрық Ағаш					Мең Жыл мезгілі			Қадірлі адам					
Таудан құлаған су	Су көлігі	Табыс	Ұлы жүз руы		Домбыра бөлігі				Кент Буаз				«... мен ШАМ»					
				Мезгіл	Қырғызша жыр		Жылқы мен есек буданы	Алғыр бүркіт Шырай түрі					Айыр					
	Заттың айрықша белгісі Әртүрлі						Қыңыр				Әшекей етік	Су көлігі	Ұшақ баспалдағы		Автобус маркасы			
	Инабат				Жеміс					Ескі түтін салығы								
					Шала-шарпы	Ақын					Неміс қақпашысы			Кең (ант.)	Ағаш			
	Ескі салмақ өлшемі				Айқын Оқыра	Күйе	Басы балпақ	Қатерлі ісік				Бокс уақыты						
	Айқын Шайыр	Ашу	Бөрекі, топас Түйе				Шики		Бай, бек Нәрсе					Ақсақал	Үлкен бауыр			
				Күрке			Ас пісіру ыдысы Ұшақ				Тантал (қысқа)	Үрлемелі резина						
	Дәуір Жеміс					Кер аузы					Бүркіт бас киімі							
					Есен аман					Африка мемлекеті				Ешкі төлі				

Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Құрылтайшы: Ырым КЕНЕНБАЙ

Баспахана директоры
Бақберген ТУКИБАЕВ

Редакция алқасы:

Гүлнұр БАЙМҰХАН — редактордың орынбасары

Бас редактор
Баян ТАҢАТАРОВА

Кезекші редактор: Г. БАЙМҰХАН

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп, № 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде "Алматы-Болашақ" АҚ филиалы "Оффсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42;
E-mail: alatau.offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru
Сайты: alatau_gazeti
Газет 07.08.2000 жылдан бастап қазақ және орыс тілдерінде аптасына бір рет - жұма күні шығады.

Таралымы 2700
Тапсырыс № 946

Индекс 15534

Меншік иесі

"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ